

ΒΙΑΣ

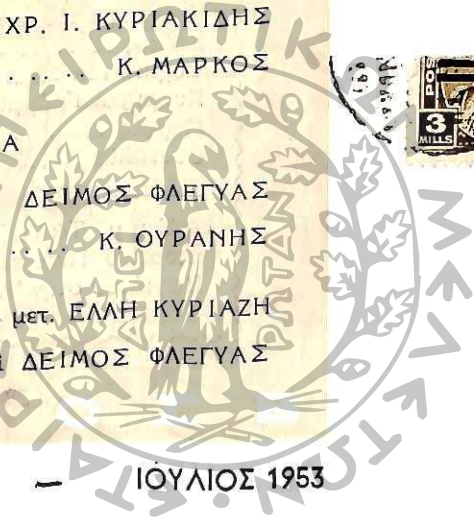
ΜΗΝΙΑΙΟ ΟΡΓΑΝΟ ΤΗΣ
ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙ-
ΚΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΚΑΤΟ ΑΙΓΥΠΤΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εύχαριστήριον	ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗ ΕΝΩΣΙΣ
Ἀπὸ τὰ ἐπίκαιρα ἐκπαιδευτικὰ ζητήματά μας	ΓΡ. ΠΕΤΡΩΝΔΑΣ
Λογοτεχνία καὶ σχολεῖο	ΗΛΙΑΣ ΒΕΝΕΖΗΣ
Μία ὑπόθεσις περὶ γραφῆς	Γ. ΜΟΑΤΣΟΣ
Ἡ σημασία τῆς σχολικῆς βιβλιοθήκης	ΠΑΝΟΣ ΞΕΝΟΣ
Ἡ συναδελφικὴ ἀλληλεγγύη	ΧΡ. ΚΩΝΑΠΗΣ
Ἡ συναδέλφωση τῶν λαῶν	ΧΡ. Ι. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ
Γράμμα πρὸς τὴ Σύνταξιν	Κ. ΜΑΡΚΟΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Ἡ σύγχρονη Λογοτεχνία	ΔΕΙΜΟΣ ΦΛΕΓΥΑΣ
Ἡ Ἀγάπη	Κ. ΟΥΡΑΝΗΣ
Μετὰ τὴν καρδίαν σου καὶ ἡ Παπαρούνα	μετ. ΕΛΛΗ ΚΥΡΙΑΖΗ
Τὰ βιβλία . .	ΕΛΛΗ ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ καὶ ΔΕΙΜΟΣ ΦΛΕΓΥΑΣ

“ΒΙΑΣ”

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ, ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Κυκλοφορεῖ κάθε 1η τοῦ Μηνὸς

Διεύθυνση καὶ Ἰδιοκτησία ΧΡ. Ι. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ (ΔΕΙΜΟΣ ΦΛΕΓΥΑΣ)

Γραφεῖα: VICTORIA 45, Τηλ. 62642 Ramleh

ΕΤΟΣ Ἦον — ΠΕΡΙΟΔΟΣ Βα — ΑΡΙΘ. 40 (113)

Τυπογραφεῖον τοῦ Ἐμπορίου

Συνδρομή: Ἐτησία Γ. Δ. 100

Rue Gamgoum Bey, 11 - Τέλ, 29042 Για τοὺς Ἐκπαιδευτικοὺς στὴν Αἴγυπτο Γ.Δ. 35

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ

τοῦ ἔξωτερ. σελίνια 12/-

مجلة بياس لصاحبها خريستو كرياكيدس شارع فيكتوريا نمرة ٤٥ . يوليو ١٩٥٣

Βιβλία καὶ Περιοδικὰ ποὺ ἐλάβαμε

Πεντακόσια ἔτη μετὰ τὴν ἄλωσιν

Παν. Ἱ. Παναγιωτάκου

Ἑρσάτζ; Φαίδ. Πολίτη

Διάττοντες Λευτ. Ραφτοπούλου

Ἰωνικὴ ποίηση Χρ. Σ. Σολομωνίδη

Πορεία μετὸν συνάνθρωπο Λουκίας Μάρθα

Κρίκος Λονδίνο

Ψυχικὰ νέα Λευκωσία

Κυπριακὰ Γράμματα Λευκωσία

Μορφές Θεσσαλονίκη

Θεσσαλία Βόλος

Σ η μ. Τὰ βιβλία κυκλοφόρησαν μέσον τοῦ Πρακτορείου Πνευματικῆς Συνεργασίας τοῦ κ. Μάριου Βαγιάνου στὴν Ἀθήνα.

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΤΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

“ΒΙΑΣ”

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ, ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
ΜΗΝΙΑΙΟ ΟΡΓΑΝΟ ΤΗΣ ΕΜΠΕΔΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

ΣΥΝΤΑΣΣΕΤΑΙ ΑΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΝ

Ἐνῶσις Ἑλλήνων Ἐκπαιδευτικῶν

Ἡ Ε.Ε.Ε. Ἀλεξανδρείας καὶ Κάτω Αἰγύπτου πλήρως χαρᾶς διὰ τὴν ἀποτροπὴν τοῦ ἐπιζημίου διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ σκληροῦ διὰ τοὺς ἐκπαιδευτικούς μέτρου τῶν συμπτύξεων καὶ ἀπολύσεων ἐκφράζει δημοσίᾳ τὰς θερμὰς αὐτῆς εὐχαριστίας πρῶτον πρὸς τὴν Σεβαστὴν Κοινοτικὴν Ἐπιτροπὴν, διότι κατατοπισθεῖσα πληρέστερον ἐπὶ τῆς οὐσίας τοῦ προβλήματος τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ἐνθαρρυνθεῖσα ἐκ τοῦ ζωηροῦ ἐνδιαφέροντος τῆς Παροικίας, ἐστάθμισεν ἀκριβέστερον τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ γενικωτέρου παροικιακοῦ συμφέροντος καὶ ἀντιμετώπισε μετὰ τῆς ἐνδεδειγμένης ἀποφασιστικότητος τὴν ἐξυπηρέτησιν αὐτοῦ.

Ὅπως ἰδιαιτέρως, εὐχαριστίας ὀφείλομεν πρὸς τὸν παροικιακὸν μας Τύπον, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς διαφωτιστικῆς του συμβολῆς καὶ διὰ τῆς σθεναρᾶς του ὑποστηρίξεως, ἔπαιξε τὸν πρωτεύοντα καὶ ἀποφασιστικὸν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ρόλον.

Εὐγνώμονας ὡσαύτως εὐχαριστίας ἐκφράζομεν πρὸς ἅπαντας τοὺς ἀγαπητοὺς μας παροίκους διὰ τὴν θερμὴν

συμπαραστάσιν των καὶ διὰ τὰς ὑπὲρ τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἐκδηλώσεις των.

Ἀποτίοντες δίκαιον ἔπαινον, σφίγγομεν τὸ χέρι θερμὰ, συγχαίροντες ἕνα ἕκαστον τῶν καθηγητῶν τῆς Κοινότητος Ἀλεξανδρείας Ἑλληνας καὶ μὴ, ὡς καὶ τὰ μέλη τῆς Ἀδελφῆς Ἐνώσεως Καΐρου, δὰ τὴν μέχρι αὐταπαρνήσεως ἀλληλεγγύην, τὴν ὁποῖαν ἐπέδειξαν ἐκπληρώσαντες οὕτω τὸ πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τοὺς συναδέλφους των καθήκον μετὰ θαυμαστῆς ὄντως ἀφοσιώσεως.

Ἡ Ἐνωσίς μας ἐπιχαίρει, διότι πιστεύει, ὅτι ἡ ἐκδηλὸς αὐξήσις τοῦ ἐνδιαφέροντος τῆς παροικίας μας, θὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τοὺς ἰθύνοντας τοὺς ὀργανισμοὺς αὐτῆς, νὰ δίδουν τὰς πλέον ἐνδεδειγμένας λύσεις εἰς τὰ ἐκάστοτε ἀναφυόμενα προβλήματα τῆς.

Ἀλεξανδρεία, 27 Ἰουνίου 1953.

Ὁ Πρόεδρος
ΠΑΝΑΓ. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΜΠΟΥΡΗΣ

Ἀπὸ τὸ τεῦχος αὐτὸ δημοσιεύονται περιλήψεις εἰσηγήσεων συναδέλφων γιὰ τὸ Ἐκπαιδευτικὸ Συνέδριο.

Ἡ Σύνταξι

‘Από τὰ ἐπίκαιρα ἐκπαιδευτικά ζητήματά μας

ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ — ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΟΙ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Σε άλλα μέρη, προηγμένα στην Έκπαιδευση, επικρατεί συνήθεια μιά φορά τὸ χρόνο, κατὰ προτίμηση στὸ τέλος τῆς σχολικῆς χρονιάς, νὰ γίνεται ἀνασκόπηση τοῦ ὅλου ἐκπαιδευτικοῦ ἔργου ἀπὸ εἰδικούς ἐπιστήμονες καὶ νὰ δημοσιεύονται οἱ πρόοδοι ποὺ σημειώ-
σε ἡ Παιδεία ἢ καὶ τὰ σημεία ἀκόμη ἐ-
κείνα στὰ ὁποῖα καθυστέρησε.

Οἱ ἐργασίες ποὺ δημοσιεύονται κάθε χρόνο στὰ προοδευμένα στὴν Έκπαι-
δευση Κράτη πάνω σ’ αὐτὸ τὸ ζήτημα εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρουσες, γιατί μᾶς δείχνουν ὅχι μόνο τὶς προόδους ποὺ τὰ Κράτη αὐτὰ πραγματοποιοῦσαν στὴν Έκπαιδευση, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκπαιδευτικά προβλήματα ποὺ τὰ ἀπασχολοῦν, τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο τὰ ἀντιμετωπίζουν καὶ τὰ μέσα ποὺ χρησιμοποιοῦν γιὰ νὰ τὰ λύσουν.

Βέβαια μιά τέτοια δουλειὰ ἀπαιτεῖ-
σάν ἀπαραίτητη προϋπόθεση τὴν ὑπαρ-
ξη σοβαρῆς ἐπιστημονικῆς ἐκπαιδευτι-
κῆς κινήσεως, ποὺ ν’ ἀξίζει τὸ κόπο νὰ ἀσχοληθῇ μ’ αὐτὴ κανέναν καὶ νὰ ἐνη-
μερώσῃ καὶ τοὺς ἄλλους. Σὲ μᾶς ἐδῶ, στίς Ἑλληνικὲς παροικίες, τέτοια προ-
ϋπόθεση δὲν ὑπάρχει. Ὑπάρχουν ὅμως πολλὰ ἐκπαιδευτικά ζητήματα γιὰ τὰ ὁποῖα ἀξίζει τὸ κόπο νὰ γίνουν μερικὰ σχόλια, μὲ σκοπὸ νὰ διαφωτιστῇ πάνω σ’ αὐτὰ ἡ Ἑλλ. Παροικία, ποὺ τὸν τε-
λευταῖο καιρὸ δείχνει ἐξαιρετικὸ ἐνδια-
φέρο γιὰ τὰ ἐκπαιδευτικά ζητήματα.

‘Απὸ τὰ πολλὰ αὐτὰ ἐκπαιδευτικά παροικιακά μας ζητήματα σήμερα θὰ μᾶς ἀπασχολήσουν τὰ παρακάτω δύο ποὺ ἡ ἐπικαιρότητα τὰ φέρνει στὴν πρώτη γραμμὴ. Τὸ ἐκπαιδευτικὸ Συ-
νέδριο, καὶ οἱ εἰσιτήριες ἐξετάσεις.

Εἶναι γνωστὸ ὅτι πρὶν ἀπὸ δύο χρό-
νια ἡ Διδασκαλικὴ Ένωσις Ἀλεξαν-
δρείας γιὰ νὰ βοηθήσῃ τὴ λύση τοῦ
Έκπαιδευτικοῦ μας ζητήματος ἀποφά-
σισε νὰ συγκαλέσῃ ἕνα Έκπαιδευτικὸ
Συνέδριο στὸ ὁποῖο νὰ λάβουν μέρος
ὅλοι οἱ ἐκπαιδευτικοὶ καὶ οἱ παροικια-
κοὶ μας παράγοντες. Στὸ Συνέδριο θὰ
ἐξετάζονταν σοβαρὰ ὅλα τὰ ἐκπαιδευ-
τικά μας ζητήματα, θὰ παίρνονταν ἀ-
ποφάσεις, ποὺ κατόπιν θὰ ἐτίθεντο σὲ ἐ-
φαρμογὴ. Παρ’ ὅλες ὅμως τὶς προσπά-
θειες τῆς Διδασκαλικῆς Ένώσεως καὶ
παρ’ ὅλη τὴν προκαταρκτικὴ ἐργασία
ποὺ ἔγινε, τὸ Συνέδριο δὲν πραγματο-
ποιήθηκε ἀκόμα γιατί ἀντιδροῦν στὴ
σύγκλησίν του ὠρισμένοι παροικιακοὶ
παράγοντες. Τί λόγους ἔχουν καὶ πῶς
δικαιολογοῦν τὴ στάση τους αὐτὴ καλὰ
καλὰ δὲ ξέρουμε. Ἐκεῖνο ποὺ ξέρουμε
εἶναι πῶς χωρὶς τὴ Σύγκλη-
ση τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συ-
νεδρίου καὶ χωρὶς τὴν δ-
μαδικὴ καὶ σοβαρὴ ἐξε-
τάση τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ
μας ζητήματος, αὐτὸ δὲν
πρόκειται ποτε νὰ λυθῇ,
ὅπως ἀπαιτεῖ τὸ συμφέρο
τῆς Παροικίας. Αὐτὸ εὐτυχῶς ἡ
Παροικία τὸ ἔχει καλὰ ἀντιληφθῇ,
γιαυτὸ καὶ ἀπαιτεῖ τὴ σύγκλησίν του.
Καὶ μιά καὶ ἡ παροικία τὸ θέλει ἀργὰ
ἢ σύντομα θὰ γίνῃ. Μονάχα ποὺ χάνο-
με καιρό. Καὶ οἱ περιστάσεις σήμερα
εἶναι τέτοιες, ποὺ δὲν ἐπιτρέπουν οὔτε
ἀναβολὲς οὔτε χάσιμο χρόνου γύρω
ἀπὸ ζητήματα τόσο κεφαλαιώδους ση-
μασίας.

ΟΙ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Τὸ μέτρο τῶν εἰσαγωγικῶν ἐξετάσε-
ων ποὺ καθιέρωσε ἐφέτος ἡ Έφορεία
τῶν σχολείων Ἀλεξανδρείας εἶναι ἀπὸ

ΜΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΡΙΖΕΣ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΣΧΟΛΕΙΟ

Στὸ ἐρώτημα γιατί τὰ Σχολεῖα
μας δὲν φέρνουν τὰ παιδιά οὐσιαστι-
κὰ σὲ ἐπαφὴ μὲ τὴ Λογοτεχνία μας
καὶ δὲν τὰ βοηθοῦν νὰ «οἰκειωθοῦν
μαζί της» ὁ κ. ΗΛΙΑΣ ΒΕΝΕΖΗΣ
ποὺ κι’ ἄλλοτε καταπιάστηκε μὲ τὸ
ζήτημα, δίνει τὴν παρακάτω ἀπάντη-
ση («Ἐλεύθερον Βῆμα» 28 Ἰουλίου
1953):

Φαίνεται πῶς τὸ ζήτημα ἀπασχολεῖ
πολὺ τοὺς φιλόλογους καὶ τοὺς παιδα-
γωγούς μας ἀν πρέπει νὰ τὸ συμπερά-
νω ἀπ’ τὰ πολλὰ γράμματα καὶ τὶς πα-
ρατηρήσεις ποὺ ἔλαβα ἐξ ἀφορμῆς ἐ-
κείνου τοῦ ἀρθροῦ. Θὰ περιορισθῶ νὰ
ἀναφερθῶ σὲ ἕνα γράμμα, καὶ γιατί εἴ-
ναι πολὺ χαρακτηριστικὸ καὶ γιατί συ-
νοψίζει τὶς παρατηρήσεις τῶν περισσο-
τέρων.

Πρῶτα ἀπ’ ὅλα ἡ ἀπορία: «Γιατί
στρέφεσθε σ’ ἐμᾶς τοὺς καθηγητὰς —
παρατηρεῖ ὁ ἐπιστολογράφος — καὶ ζη-

κάθε ἀποψη ἄστοχο. Ἀναστατώθηκε
κυριολεκτικὰ ἡ ἐκπαίδευση, γονεῖς μα-
θητὲς καὶ ἐκπαιδευτικοὶ ἔγιναν ἄνω κά-
τω χωρὶς κανένα λόγο, μόνο καὶ μόνο
γιατί ἔτσι θέλησαν μερικοὶ.

Τὸ φοβερότερο ὅμως ἀπὸ ὅλα εἶναι
ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ μέτρου αὐτοῦ ἔγι-
νεν ἀφορμὴ νὰ ἀποκλεισθοῦν ἀπὸ τὴν
Μ. Έκπαιδευση ἀρκετοὶ μαθητὲς καὶ
μαθήτριες τῶν Δημ. Σχολείων.

Ἡ δικαιολογία ποὺ πρόβαλαν μερι-
κοὶ ἔφοροι ὅτι τὸ μέτρο αὐτὸ ἐφαρμό-
στηκε γιὰ νὰ χρησιμέψῃ σάν ἕνα εἶδος
κοντρόλ στὴν ἐργασία τῶν Δημ. scho-
λείων, ἃς μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ ποῦμε ὅτι
δὲν εἶναι καθόλου σοβαρὴ. Μὲ μιά ἐξε-
ταση θιαστικὴ καὶ πρόχειρη ποὺ θὰ
κάμουν οἱ καθηγητὲς τῆς Μ. Έκπαί-
δευσης στοὺς μαθητὲς τῶν Δημ. Scho-
λείων, ποὺ πρώτη φορὰ τοὺς βλέπουν,

τᾶτε ἀπὸ τὸ Σχολεῖο νὰ οἰκειώσῃ τὰ
παιδιά μὲ τὴ Νεοελληνικὴ Λογοτεχνία;
Αὐτὸ μοιάζει σὰ νὰ ζητᾶτε εὐθύνες ἀπ’
τὸν κλητῆρα γιατί δὲν σᾶς ἀφήνει νὰ
μπήτε στὸ Ὑπουργεῖο σὲ ἀπαγορευμέ-
νη ὥρα. Γιατί δὲ στρέφετε τὰ βλέματά
σας πρὸ τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας;»

Εἶναι ἡ πρώτη ἀντίδραση. Κι’ εὐθὺς
ἀμέσως ὁ τόνος γίνεται δξὺς, μὲ παρα-
δείγματα συγκεκριμένα, μὲ ὀνόματα,
μὲ τίτλους, ποὺ θέλουν ν’ ἀποδείξουν
τὸ πόσο δὲν διδάσκεται ἡ
αὐθεντικὴ ἑλληνικὴ λογο-
τεχνία στὰ Σχολεῖά μας,
τὸ πόσο τὸ πρᾶγμα νοσεῖ
στὴ ρίζα τοῦ. «Ἀναγκαζόμεθα
νὰ διδάσκομε Νεοελληνικὴ Λογοτεχνία
— γράφει πάντα ὁ καθηγητὴς — ἀπὸ με-
ρικὲς φυλλάδες τοῦ Ο. Ε. Σ. Β.
ἀπ’ ὅπου λείπουν οὐσιαστικὰ ὅλοι οἱ
κλασσικοὶ: Σολωμός, Κάλβος, Παλα-
μᾶς, Βαλαωρίτης, Σικελιανός, Παπα-
διαμάντης, Καρκαβίτσας, Κονδυλάκης,

τίποτα δὲν μποροῦν νὰ καταλάβουν.
Μόνο τὶς τυπικὲς γνώσεις τῶν μαθητῶν
καὶ αὐτὲς μὲ ἐπιπόλαιο τρόπο μποροῦν
κάπως νὰ ἐλέγξουν.

Ἡ μόρφωση ὅμως τῶν μαθητῶν τοῦ
Δημ. Σχολείου ποὺ εἶναι κατὰ πολὺ βα-
θύτερο καὶ οὐσιαστικώτερο ἀπὸ γραμ-
ματικούς κανόνες καὶ ὀρθογραφικὲς ἀ-
σκήσεις δὲ μπορεῖ νὰ κοντρολαρισθῇ
ἀπὸ μιά λιγύλεπτη καὶ πρόχειρη ἐξετά-
ση. Αὐτὴν μονάχα οἱ δάσκαλοι ποὺ εἴ-
χαν τὰ παιδιά χρόνια στὰ χέρια τους
μποροῦν νὰ τὴν ξέρουν, καὶ αὐτῶν ἡ
γνώμη πρέπει νὰ βαρύνῃ γιὰ τὴν ἐγ-
γραφή τῶν μαθητῶν ἀποφοίτων τῶν
Δημ. σχολείων στὴν Μ. Έκπαιδευση.

Τὸ ζήτημα ὅμως εἶναι σοβαρὸ καὶ θὰ
ἀσχοληθοῦμε μὲ αὐτὸ προσεχῶς ἐκτε-
νέστερα.

ΓΡ. ΠΕΤΡΩΝΔΑΣ

Παπαντωνίου. (Αναφέρονται καὶ δυὸ συγγραφεῖς ἐν ζωῇ, ἀλλὰ σ' αὐτὸν τὸν τόπο οἱ ζῶντες ἐνοχλοῦν, γι' αὐτὸ ἄς κάθονται στὴ γωνία τους). Ἀντιθέτως ὑπάρχουν ὑπερφόρτα σταχυολογημένοι οἱ: Κοντόπουλος, Χ. Δημητρακόπουλος, Α. Σακελλαρίου, Ν. Δαμιανός, Βελλιανίτης, Ζ. Φράγκου. Μήπως ξέρετε ποίος λογοτεχνίας κλασσικοὶ εἶναι αὐτὰ τὰ πρόσωπα; Ἀλλὰ ἴσως σὰς ἀπαντήσουν πῶς ἐὰν καλοεξετάσετε ὅλοι οἱ πατέρες τῆς Λογοτεχνίας μας θρίσκονται στὰ Ἀναγνωστικά. Λοιπὸν ἀκοῦστε λίγους τίτλους: Τάξις Ζ' ἢ Ε' παλαιοῦ τύπου. Λυρικά ποιήματα: Δροσίνη: Νύχτα Χριστουγεννιάτικη, Παλαμᾶ: Καρυάτιδες—Διγενὴς καὶ Χάροντας—Ἑλληνικός Ὕμνος τοῦ Μιστράλ (μετάφραση). Γ. Στρατήγη: Χαιρετισμὸς πρὸς τὴν Μακεδονίαν. Τ. Μωραϊτίνη: Ἑλλάδα—Ἑλληνίδες, Κ. Ν. Κωνσταντινίδη: Ὁ Γιορτασμός, Ι. Γρυπάρη: Ἡ χαρά, Α. Πορφύρα: Ἡ Ἑλιά, Ἀλ. Πάλλη: Τοῦ Σουλίου—Κορφοί, Γ. Ἀθάνια: Στοχασμὸς τοῦ Ἀγρότη. Καὶ ὁ ἐκπαιδευτικὸς διερωτᾶται: Εἶναι ἀρκετὰ αὐτὰ γιὰ νὰ δώσουν στὰ παιδιὰ τὸ Λυρισμὸ τοῦ Ἑθνους τους; «Μονάχα ἡμεῖς οἱ δασκᾶλοι — γράφει ξέρομε τί δύναμη ἔχει ἡ μεγάλη τέχνη στὴν ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ, καὶ μόνον ἡμεῖς νιώθουμε τὴν ἀληθινὴ λαχτάρια σὰν διαβάζουμε στὰ παιδιὰ τὸν «Θάνατο τοῦ Παλληκαριοῦ», τὸν «Ἀμερικάνο», τὸ «Χωριάτικο Γάμο». Μὰ ὅλα αὐτὰ εἶναι ἀπαγορευμένα».

Καὶ ὁ ἐπιστολογράφος, συμφωνώντας μετὰ τοὺς ἄλλους συναδέλφους του, ποὺ στέλνουν τὶς παρατηρήσεις τους ἐξ ἀφορμῆς ἐκείνου τοῦ ἄρθρου τοῦ «Βήματος», συμπεραίνει μετὰ ἀπογοήτευση πῶς ὅπως ἔχουν τὰ πράγματα τίποτα οὐσιαστικά ἀπ' τὴ Νεοελληνικὴ Λογοτεχνία δὲ φτάνει ὡς τὰ παιδιὰ μας καὶ πῶς ὅλο αὐτὸ τὸ μάθημα ὅπως γίνεται πέφτει μὲς στὸ κενό.

Δὲν εἶμαι εἰδικὸς καὶ δίστασα νὰ ξαναφέρω στὸ προσκήνιο ἓνα θέμα μετὰ ἀπόψεις ποὺ ἀγγίζουν πρόσωπα. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα ὑπάρχει: Ἔχουμε Ἑλληνικὴ

Λογοτεχνία καὶ θὰ τὴ διδάσκουμε στὰ παιδιὰ μας οὐσιαστικά, μετὰ τὰ κείμενα καὶ μετὰ τὸν τρόπο ποὺ πρέπει; Ἡ θὰ κάνομε πῶς τὸ θάζουμε κι' αὐτὸ στὸ πρόγραμμά μας, ὡς ἂν κακὸν ἀναγκαστοῦμε, μετὰ δείγματα ἔτσι σταχυολογημένα, ἔτσι ξεκομμένα ἀπ' τὸν κορμὸ τους, ἔτσι διασκευασμένα ποὺ νὰ καταντοῦνε δείγματα ἄνευ ἀξίας καὶ νὰ προδίδουν τοὺς συγγραφεῖς; Εἶδα ἀρκετὰ ἀπὸ αὐτὰ τὰ δείγματα, εἶδα μερικὲς «διασκευές». Πρὸ πάντων αὐτές, εἶναι κι' ἂν εἶναι! Τίποτα ἀπὸ τὸ ὕφος, τίποτα ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιρα, τίποτα ἀπὸ τὸν κραδασμὸ τοῦ πρωτοτύπου, τίποτα δὲν περισώζεται! Μπροστὰ σὲ τέτοιο πάθημα προτιμότερο νὰ πάθης τὸ ἄλλο, αὐτὸ ποὺ μοῦ τὸ εἶχε καταγγεῖλει κάποτε ἓνας καθηγητὴς: νὰ σὲ διασκευάζουν, νὰ «ἐκτελοῦνε» κανονικῶς τὸ κείμενό σου, καὶ νὰ θάζουν, οἱ διασκευαστές, κάτω ἀπὸ τὸ κατασκευάσμα φαρδὺ πλατὺ τὸ ὄνομά τους μόνον, χωρὶς τοῦ συγγραφέα, ἀφοῦ πράγματι ἔργο τῶν χειρῶν τους εἶναι ἡ ἀθλιότητά!

Μὲ τί καρδιά, λοιπὸν, νὰ διδάξῃ κι' ὁ ἔρρημος ὁ καθηγητὴς αὐτὰ τὰ ἀνούσια ἀποκόμματα τῆς Ἑλληνικῆς Λογοτεχνίας τῶν Ἀναγνωστικῶν; Καὶ πῶς νὰ τὸ ἀγαπήσῃ ἓνα τέτοιο μάθημα τὸ παιδί; Ρώτησα σχετικῶς ἓνα δυὸ παιδιὰ πολὺ ἀγαπητὰ μου. Ξέρω πῶς ἀπ' τὴ φύση τους ἀγαποῦνε μετὰ πάθος τὰ βιβλία, κατατρῶνε τὴ βιβλιοθήκη τοῦ σπιτιοῦ τους. Ἡ ἀπάντησή ἦταν κατηγορηματικὴ: «Τὸ τί θαυμάσαμε ὅταν μᾶς μαθαίνουν, κι' ἔτσι ποὺ μᾶς μαθαίνουν, αὐτὰ τὰ ἀποκόμματα» δὲ λέγεται!». Ἡλεγχά τὴν παρατήρησή μετὰ τὴν πείρα διακεκριμένου φίλου μου, ἐκπαιδευτικοῦ καὶ λογοτέχνη. Ἡ σοφὴ πείρα καὶ τὸ παιδί συμφώνησαν ἐντελῶς! Ἡ πείρα ἐν συνεχείᾳ ἔθεσε καὶ τὸ ἄλλο ἐρώτημα: Ἀραγε τὸ Πανεπιστήμιον θγάζει δασκάλους ποὺ ν' ἀγαποῦν τὴ Λογοτεχνία τῆς πατρίδας τους; Ἡ τὸ ἀντίθετο;

Ἀς τὸ συζητήσουν οἱ ἀρμόδιοι.

ΗΛΙΑΣ ΒΕΝΕΖΗΣ

ΜΙΑ ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΠΕΡΙ ΓΡΑΦΗΣ

Ἀπὸ τὴν παλαιολιθικὴν ἐποχὴν ὁ ἄνθρωπος στολίζεται, κρεμᾷ ὀρμαθοὺς κογγυλίων, κόκκαλα, πετρίτσες διάτρητες εἰς τὸν τράχηλόν του, φορεῖ εἰς τοὺς βραχίονας καὶ τοὺς ἀστραγάλους του ὅτι δὴποτε ἡμπορεῖ νὰ στερεωθῇ ἐκεῖ, χώνει περὰ εἰς τὴν δασώδη κόμην του. Τὰ πρῶτα χρώματα ποὺ εὗρήκε, λάσπες κόκκινες, κίτρινες, πράσινες, τὰ ἐδοκίμασεν εἰς τὰ μοῦτρα του καὶ εἰς τὸ ὑπόλοιπον σῶμά του. Ὅλα αὐτὰ ἀπὸ αἰσθητικῇ; Εἶναι ἐκδηλώσεις καλλιτεχνικαί; Ἐάν ναί, τότε ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη καλλιτέχνης. Τὸ θέβαιον εἶναι ὅτι ἐγεννήθη ζῶν. Ἐάν παραδέχεσθε αἰσθητικὴν εἰς τὰ ζῶα, τότε δὲν θὰ ἀρνηθῇτε τοιαύτην καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον τοῦ Νεάντερταλ.

Φρονῶ ὅμως ὅτι αἱ φαινομενικαὶ καλλιτεχνικαὶ ἐκδηλώσεις τοῦ πρωτογόνου ἀνθρώπου ἔχουν πρακτικώτερους λόγους, αἷτια ὠφελιμότητος. Ἀλλὰ τότε ὁ Σωκράτης θὰ ἐπέμβῃ θεβαιῶν καὶ ἀποδεικνύων πῶς τὸ ὠφέλιμον εἶναι τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἀγαθὸν εἶναι τὸ καλόν, ὅπως ἀπεκάλουν στὴν ἐποχὴν του τὸ ὠραῖον.

Καὶ ὁ Πλάτων ἐδίδασκε πῶς τὸ καλὸν εἶναι αὐτοτελές καὶ ἀνεξάρτητον τῆς νοήσεως καὶ πῶς ἡ τέχνη δὲν ἀνήκει εἰς τὸ λογιστικὸν τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ εἰς τὸ ὠθεῖν τῆς διανοίας. Ὁ Ἀριστοτέλης, ἄγνως ἐπιστημονικὸς ἐγκέφαλος, δὲν συνεφώνει μετὰ τὸν Πλάτωνα, ἐπενόησε τὴν ἐντελέχειαν καὶ ἀποφαίνεται πῶς ἡ τέχνη εἶναι μίμησις. Ὁ Φιλόστρατος τέλος λέγει πῶς ἡ τέχνη εἶναι φαντασία. Τὸ θέμα αὐτὸ εἶναι ἀπέραντο καὶ ἀνεξάντλητο. Θὰ σταματήσω εἰς τὸν Φιλόστρατον διότι ἐξυπηρετεῖ τὸν σκοπὸν μου καὶ παραδέχομαι πῶς ὁ πρωτόγονος ἄνθρωπος εἶχε τὸ θεῖον δῶρον τῆς φαντασίας ὅπως ἀποδεικνύουν τοῦτο οἱ εἰκονογραφημένοι τοῖχοι τῶν σπηλαίων ἐντὸς τῶν ὁποίων κατῴκει. Ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐξωγράφει

βίσωνα, ἄρκτους καὶ ἐλάφους χάριν ἀπλῆς διακοσμήσεως, ἀλλὰ διὰ τὸν πεζὸν σκοπὸν τῆς διαβιώσεώς του, ἔκανε μαγείαν. Ἐφάνταζετο πῶς ἡ ἀναπαράστασις ἐκείνη θὰ ἐνήργει διὰ τῆς συμπαθητικῆς μαγείας καὶ θὰ ἐγίνετο πραγματικότης. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς τὰ περισσότερα ζῶα εἶναι περασμένα μετὰ ἀκόντιον, ὅπερ προδίδει φανερά τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ζωγράφου.

Τὰ εἰκονογραφήματα λοιπὸν τῶν σπηλαίων δύναται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἡ πρώτη ἀπόπειρα γραφῆς, ἀφοῦ γραφὴ εἶναι ἡ στερεοποίησις τῆς σκέψεως. Ὅλα, ἄλλωστε, τὰ συστήματα γραφῆς ἀρχίζουν μετὰ εἰκόνας καὶ ἀκολουθῶς ἐξελίσσονται, ἀπλοποιοῦνται καὶ καταντοῦν ἀπλᾶ συμβατικά γραμμικὰ σύμβολα. Ἡ ἀρχαιοτέρα γραφὴ εἶναι αἱ πετρογλυφικαὶ παραστάσεις, αἷτινες ἀνευρέθησαν εἰς πλεῖστα μέρη τοῦ κόσμου, ἀποτελούμεναι ἀπὸ εἰκόνας ἀναμιγνύμεναι μετὰ γεωμετρικὰ σχήματα ἐγχάρκτα ἐπὶ βράχων. Ἡ καλυτέρα μελέτη ἐπ' αὐτῶν εἶναι ἡ τοῦ Ἀλμγκρεν διὰ τὰ πετρογλυφικὰ τῶν Σκανδιναβικῶν χωρῶν.

Ἡ πραγματικὴ ὅμως γραφὴ, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν προήλθεν ἡ σημερινή, ἐπενοήθη εἰς τὴν Σουμερίαν, 3200 χρόνια π.Χ. Εἶναι καὶ αὕτη πικτογραφικὴ καὶ ἰδεογραφικὴ, ἥτις ἐξελεχθεῖσα ἔδωκε τὰ σφηνοειδῆ. Ἡ πόλις Οὐρούκ τῆς Βαβυλωνίας θεωρεῖται ἡ κοιτίς τῆς γραφῆς καὶ ἐκεῖθεν διεδόθη εἰς τὰς ἄλλας χώρας μέχρι τῆς Αἰγύπτου, ὅπου ἀναφαίνεται ὀλίγον πρὸ τῆς α' δυναστείας (3000 π.Χ.). Ἡ ἰδεογραφικὴ παράστασις τῆς σκέψεως ἦνθισεν εἰς τὴν χώραν τοῦ Νεῖλου ὅσον πούθεν ἄλλου, ἀλλὰ διὰ πολλοὺς αἰῶνας ἐσταμάτησεν ἐν τῇ ἐξελίξει τῆς καὶ διότι ἀπεμονώθη λόγῳ γεωγραφικῶν συνθηκῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ λόγους τοὺς ὁποίους θὰ ἐξηγήσω κατωτέρω.

Τὰ σφηνοειδῆ τῶν Σουμεροβαβυλωνίων

νίων προέκυψαν εκ της φύσεως της χώρας εκείνης, ήτις σχηματισθείσα εκ προσχώσεων του Τίγρητος και του Εὐφράτου στερείται παντελῶς πέτρας. Ἡ λάσπη λοιπὸν συνέτεινεν εἰς τὴν πρόοδον τῆς γραφῆς, διότι οἱ ἄνθρωποι ἠναγκάσθησαν νὰ γράφουν ἐπὶ πινακίδων μαλακῆς ἀργίλλου μὲ στύλον ἀπὸ καλάμι. Μὲ τοιαῦτα ὕλικά ἡ παράστασις εἰκόνων μὲ καμπύλας καὶ πολυσυνθέτους γραμμὰς δὲν εἶναι εὐχερὴς καὶ κάποιος δαιμόνιος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐφεύρε τὸ σύστημα τῶν σφηνῶν διευθετημένων καὶ συνδυαζομένων καταλλήλως πρὸς ἐξοικονόμησιν τοῦ ἐπιδιωκόμενου σκοποῦ. Διὰ τὴν γραφὴν αὐτὴν μετεχειρίσθησαν κατ' ἀρχὰς 2000 σύμβολα, ἅτινα σὺν τῷ χρόνῳ συνεπτύχθησαν εἰς 600. Τὰ σφηνοειδῆ ἦσαν ἐν χρήσει μέχρι τῶν χριστιανικῶν χρόνων.

Οἱ γειτονικοὶ λαοὶ παρέλαβον τὴν ἰδέαν μόνον τῆς γραφῆς, ἀπὸ τοὺς Βαβυλωνίους, ἀλλ' αὐτοὶ ἀντιθέτως, στερούμενοι λάσπης δὲν ἐσφηνογράφησαν, ἀλλὰ μετέτρεψεν ἑκαστος κατ' ἰδίαν ἀντίληψιν τὰ σύμβολα ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τῆς γλώσσης του.

Προέκυψαν οὕτω ἄπειρα συστήματα γραφῆς. Τὸ ἀλφάβητον τῶν Φοινίκων μετεδόθη εἰς Ἑλλάδα. Νομίζω ὅτι αἱ ἀρχαιότεραι ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαὶ ἀνευρέθησαν εἰς τὴν Θήραν καὶ ἀνάγονται εἰς τὸν 8ον π.Χ. αἰῶνα. Τοῦ αὐτοῦ αἰῶνος εἶναι καὶ τὰ ἐτρουσκικά.

Εἰς τὴν Κρήτην ἡ πρώτη γραφὴ ἀναφάνεται κατὰ τὰ 2100 π.Χ. καὶ εἶναι ἱερογλυφική. Ἡ γραμμικὴ γραφὴ ἐμφανίζεται περὶ τὰ 1650 π.Χ. Ὡς γνωστὸν τὰ κρητικὰ κρατοῦν ἀκόμα τὰ μυστικά των ἂν καὶ ὁ Hozony ἐσχάτως (1945) εὗρηκεν ὅτι ταῦτα συγγενεῦσιν μὲ τὰ χεττιτικά καὶ προτείνει ἓνα σύστημα ἀναγνώσεως.

Εἰς τὴν Αἴγυπτον τὰ ἱερογλυφικά διετηρήθησαν πολλοὺς αἰῶνας, εἶπεν, καὶ ἀργὰ ἀπλοποιηθέντα ἔδωσαν τὴν δημοτικὴν λεγομένην. Ἡ καθυστέρησις αὕτη τῆς ἐξελιζέως ὀφείλεται εἰς τὸ πολίτευμα τοῦ τόπου ὅπερ ἦτο θεοκρατικόν

καὶ πᾶσα σοφία συγκεντρωμένη εἰς χεῖρας τοῦ ἱερατείου.

Ἡ γραφὴ ἐχρησίμευε δὲ θρησκευτικούς σκοποὺς — δι' αὐτὸ ὠνομάσθησαν καὶ ἱερογλυφικά — καὶ διὰ τὸ παλάτι, οἱ δὲ ἱερεῖς ἤθελον μόνοι αὐτοὶ νὰ ἔχουν τὸ προνόμιον τῆς γνώσεως καὶ τὸ διετήρησαν ὅσον ἠμπόρεσαν. Ἡ δημοτικὴ ἀναφάνεται κατὰ τὸν 7ον π.Χ. αἰῶνα καὶ ὁ τελευταῖος εἰς αὐτὴν εὐρεθεὶς πάπυρος εἶναι τοῦ 476 μ.Χ.

Καὶ οἱ Βαβυλώνιοι ἐπίσης εἶχον θεοκρατικὸν πολίτευμα, ἀλλ' ἡ χώρα των παρουσίαζε τελείως διαφόρους γεωγραφικὰς συνθήκας, δὲν ἦτο ἀπομεμονωμένη ὥς ἡ Αἴγυπτος, ἀλλὰ τὸν ἀντικείμενον ἐκτεθειμένη εἰς ἀδιαλείπτους εἰσβολὰς καὶ ἐπιμιξίας, αἵτινες ἐπέφερον συνεχεῖς καὶ ριζικὰς μεταβολὰς εἰς τὴν πολιτείαν καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς χώρας. Ἐκτὸς τούτου ἡ γραφὴ ἐχρησιμοποιήθη ἐκεῖ ἐξ ἀρχῆς καὶ διὰ πρακτικούς ἐμπορικούς σκοποὺς καὶ ἐχρειάσθη σύστημα προσιτὸν εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Παντοῦ ὅπου εἰσέδυνε ὁ Τανγκαρού, ὁ ἔμπορος, εἰσέδυνε καὶ ὁ συνοδεύων αὐτὸν τουπσαρρού, ὁ γραμματικὸς του διὰ νὰ κρατῇ τοὺς λογαριασμούς. Ἐμπόρευμα καὶ γραφὴ χειροπιαστὰ ἐταξίδευαν καὶ διεδίδοντο ἀπὸ χώρα σὲ χώρα. Καὶ ὅ,τι συνέβη στὴν ξηρὰν μὲ τοὺς Βαβυλωνίους συνέβη διὰ θαλάσσης μὲ τοὺς Φοίνικας, οἵτινες ἀπὸ λιμάνι σὲ λιμάνι ἀντήλ' ἄσσαν ἐμπορεύματα, μετέδιδαν γνώσεις καὶ συγχρόνως τὴν γραφὴν των.

Αὕτη εἶναι μία πολὺ σύντομος ἀνασκόπησις τῆς ἱστορίας τῆς γραφῆς διὰ νὰ ἐννοηθῇ τὸ κύριον σημεῖον τοῦ θέματος μου. Ὅταν ὁ Ἡρόδοτος ἐπεσκέφθη τὴν Αἴγυπτον, παρατήρησεν ὅτι ἐκεῖ ἐγένοντο ὅλα ἀνάποδα ἐν συγκρίσει μὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ ἄλλα μέρη ὅπου εἶχε ταξιδεύσει. Παραθέτει διασκεδαστικὸν κατάλογον παραδειγμάτων λέγων, πῶς ἄλλοι οἱ ἄνθρωποι ζυμῶνουν τὸ ψωμὶ μὲ τὰ χέρια καὶ τὸν πηλὸν μὲ τὰ πόδια, ἐνῶ οἱ Αἰγύπτιοι ζυμῶνουν τὴν λάσπην καὶ τὴν κοπριάν μὲ τὰ χέρια

καὶ τὴν ζύμην τοῦ ψωμοῦ μὲ τὰ πόδια. Πῶς παντοῦ οἱ ἄνθρωποι οὐροῦν ἐκτὸς τῶν οἰκημάτων καὶ τρώγουν μέσα στὰ σπίτια, οἱ Αἰγύπτιοι τρώγουν στὸν δρόμον καὶ οὐροῦν μέσα. Πῶς παντοῦ οἱ ἄνδρες καταγίνονται μὲ τὸ ἐμπόριον εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ αἱ γυναῖκες εἰς τὰ οἰκιακά, εἰς τὴν Αἴγυπτον ἡ γυναῖκα πηγαίνει στὸ παζάρι ἐνῶ ὁ ἄνδρας μένει στὸ σπίτι καὶ ὑφαίνει εἰς τὸν ἀργαλειό. Καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ τέλος «γράφματα γράφουσι... Ἕλληνες μὲν ἀπὸ τῶν ἀριστερῶν ἐπὶ τὰ δεξιὰ φέροντες τὴν χεῖρα, Αἰγύπτιοι δὲ ἀπὸ τῶν δεξιῶν ἐπὶ τὰ ἀριστερά».

Διὰ τοὺς ζῶντας ἐδῶ ἡ πληροφορία αὕτη τοῦ Ἡροδότου δὲν κάνει ἐντύπωση, ἀλλὰ προκαλεῖ τὸ ἐρώτημα δατὶ δὲν γράφουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον. Ποῖος λόγος ὑπαγορεύει τὴν κατεύθυνσιν τῆς γραφῆς, ἀφοῦ τὸ χεῖρι μὲ τὴν ἰδίαν εὐκολίαν κάμνει τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην κίνησιν; Μερικαὶ παρατηρήσεις εἶναι ἀναγκαῖαι.

Τὰ σφηνοειδῆ τῶν Σουμεροβαβυλωνίων καὶ ὄλων τῶν ἄλλων λαῶν οἵτινες τὰ μετεχειρίσθησαν, Ἀκκάδιοι, Χεττίται, Χουρίται, Νεοελαμίται, ἐγράφοντο ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ εἶναι τὰ μόνα τοιαῦτα ἔχοντα κατεύθυνσιν ἐξ ὄλων τῶν λοιπῶν σημιτικῶν γραφῶν καὶ τοῦτο λόγῳ τοῦ σχήματός των. Εἶναι, πράγματι, ἀδύνατον μὲ ἓνα καλάμι κομμένο σὰν πέννα νὰ χαραχθῇ ἐπὶ τῆς μαλακῆς ἀργίλλου ἓνα σφηνοειδὲς ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά, διότι τὸ καλάμι πρέπει νὰ κρατηθῇ εἰς τὸ χεῖρι πλαγίως μὲ τὴν αἰχμὴν διευθυνομένην πρὸς τὰ ἀριστερά, καὶ ὅταν θυθισθῇ ἐλαφρῶς εἰς τὸν πηλὸν νάκινήθῃ τὸ χεῖρι πρὸς τὰ δεξιὰ διὰ νὰ χαράξῃ μίαν σφῆνα.

Ἡμπορεῖ ὅμως κάλλιστα νὰ χαράξῃ τις σφῆνα ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, ὅπως γράφουν οἱ Κινέζοι, καὶ τῷ ὄντι, εἰς τὰς ἀρχαιοτέρας πινακίδας τὸ κείμενον εἶναι συντεταγμένον κατὰ στήλας ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω ἀρχομένου τοῦ κειμένου ἀπὸ τὴν ἄνω δεξιὰν γωνίαν. Τὸ χεῖρι ἐκράτει τότε τὸ καλά-

μι ὅπως ἡμεῖς τὸν κονδυλοφόρον. Ὅριζοντίως ὅμως γράφει κανεὶς εὐκολώτερα καὶ ταχύτερα παρὰ καθέτως καὶ αὐτὸ ἐπεκράτησε.

Ἡ ἀνακάλυψις τῆς γραφῆς, εἶπομεν, ἐγένεν ἀπὸ τοὺς Σουμερίους καὶ ἀρχικῶς ἦτο πικτογραφικὴ, διευθυνομένη ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά, καὶ μόνον ὅταν ἐφευρέθησαν τὰ σφηνοειδῆ ἢ ἄλλαν ἢ κατεύθυνσιν.

Τὰ Ἑλληνικὰ ἐγράφοντο καὶ αὐτὰ ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά. Ἀκολουθῶς ἀναφάνεται ἡ βουστροφηδὸν λεγομένη γραφὴ, τὴν ὁποίαν μετεχειρίσθησαν οἱ περισσότεροι λαοί. Κατὰ ταύτην τὸ γράψιμο γίνεται εἰς τὴν πρώτην σειρὰν ἐκ δεξιῶν, ἀλλὰ εἰς τὴν δευτέραν ἐξ ἀριστερῶν, εἰς τὴν τρίτην πάλιν ἐκ δεξιῶν καὶ οὕτω καθεξῆς ὅπως γίνεται τὸ ὅργωμα τοῦ χωραφιοῦ, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία τῆς γραφῆς. Οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνος ἐγράφθησαν (600 π.Χ.) βουστροφηδόν. Ἡ ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ γραφὴ καθιερώθη ὀριστικὰ κατὰ τὸν 5ον π.Χ. αἰῶνα.

Τὰ ἱερογλυφικά τῆς Αἰγύπτου ἐγράφοντο καὶ αὐτὰ κατὰ κανόνα ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά, ἀλλὰ αἱ εἰκόνες καὶ ἡ σκληρὰ ὕλη ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐχαράττοντο ἐπέτρεπαν καὶ ἐνίοτε ὑπηγόρευαν καὶ ἄλλας κατευθύνσεις. Ἐπὶ ὀβελίσκων λ.χ. ἡ γραφὴ ἐγένετο ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω. Γενικῶς ἡ ἀνάγνωσις γίνεται ἀπ' ἐκεῖ ὅπου ἐστραμμένα τὰ πρόσωπα τῶν εἰκονιζομένων ἀνθρώπων ἢ ζώων.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω παρατηρήσεων συνάγεται ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἐγγραφὰν ἀρχικῶς ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά καὶ αὐτὸ ἔχει μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν ἐξήγησιν τὴν ὁποίαν προτείνω.

Ἡ γραφὴ πηγάζει ἀπὸ τὴν ζωγραφικὴν. Τὰ πρῶτα σκεύη, τὰ ὁποῖα κατεσκεύασεν ὁ ἄνθρωπος ἦσαν λίθινα καὶ ἐπ' αὐτῶν ἡ ἐγγράραξις παραστάσεων δυσχερὴς μὲ τὰ μέσα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Τὴν λιθίνην περιόδον διαδέχεται ἡ τοῦ πηλοῦ καὶ τότε γεννᾶται ἡ ἀγαιοπλαστική. Ἐνῶ τὰ λίθινα δοχεῖα ἦσαν μὲ γωνίας, διότι δύσκολα πελεκᾶται ἡ

πέτρα στρογγύλη, αντιθέτως διὰ τὰ πύλινα τὸ στρογγύλον σχῆμα ἦτο τὸ εὐκολώτερον. Μαλαζόμενος ἐντὸς τῶν παλαμῶν ὁ πηλὸς γίνεται σφαῖρα, ἣτις κοιλιανομένη δίδει ἓνα ἀγγεῖον. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπλάσθησαν τὰ πρῶτα ἀγγεῖα καὶ δι' αὐτὸ εἶναι ἐξ ἀρχῆς στρογγύλα.

Ἐκεῖ, παρὰ τὴν Βαθυλωνίαν πάντοτε, κατεσκευάσθησαν τὰ πρῶτα πλεκτὰ ἀγγεῖα. Ἐπλεκαν μὲ λεπτὸ καλάμι ἢ μὲ βοῦρλα ἓνα καλαθοειδὲς δοχεῖον, τὸ ἐπενέδουν μὲ ἀργίλλον καὶ συγχὰ τὸ ἐπίσσωσαν διὰ τὰ κατὰσῆσιν ὕδροστεγές. Σύντομα ἀντελήφθησαν ὅτι τὸ ἀγγεῖον ἡδύνατο κάλλιστα νὰ σταθῇ καὶ χωρὶς τὸν καλάμιον σκελετόν, ὅστις ἄλλωστε δὲν ἐπέτρεπε νὰ τεθῇ τὸ ἀγγεῖον ἐπὶ πυρᾶς. Ἀπὸ τότε ἀρχίζει ἡ ἀληθινὴ ἀγγειοπλαστική. Τὸ ἀγγεῖον ἐπλάσθη ὁ ἐργάτης ἐπάνω εἰς σανίδι κομμένο σάν δίσκον στρογγύλον, διὰ νὰ δύναται νὰ τὸ γυρίξῃ καὶ προχωρεῖ εἰς τὸ ἔργον του. Ὀλίγον ἀργότερα ἀπὸ τὰ μέσα τῆς δ' χιλιετηρίδος γίνεται μία αἰσθαντικὴ ἐφεύρεσις εἰς τὴν κεραμευτικήν. Ἐνας Ἀρχιμήδης τῆς Οὐρουκ ἐπινοεῖ τὸν κεραμικὸν τροχόν. Ὁ ἐργάτης καθήμενος ἀνέτως κινεῖ μὲ τὸ πόδι ἓνα δισκοειδὲ τροχὸν φέροντα εἰς τὸ κέντρον μακρὸν ἄξονα ἐπὶ τοῦ ὁποῖου στεροῦται ὁ δίσκος ὁ φέρων τὸ πλαθόμενον ἀντικείμενον. Τὸ μηχανήμα αὐτὸ ἀπὸ τότε ἕως σήμερα, ἄνευ τροποποιήσεων, εἶναι πάντα ἐν χρήσει παντοῦ ὅπου οἱ ἄνθρωποι χρησιμοποιοῦν λαγήνια κατὰ κανάτια. Ὁ ἐργάτης οὕτω ἔχει ἐλεύθερα τὰ χέρια του διὰ νὰ ἐργασθῇ κανονικὰ καὶ γρήγορα. Ἡ σπουδαιότης αὕτη μηχανὴ δὲν ἤργησε νὰ διαδοθῇ εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀναφαίνεται κατὰ τὴν α' δυναστείαν, ἀλλὰ γενικεύεται κατὰ τὴν δ' καὶ ε'. Εἰς τὸν πρωτοϊνδικὸν πολιτισμὸν τοῦ Μοχέρζο - Ντάρο καὶ τῆς Χαράππα δὲν ἐμφανίζεται πρὸ τοῦ 24ου αἰῶνος. Ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ κατὰ τὸν 20ὸν αἰῶνα, ἐν Κρήτῃ κατὰ τὰ 1500 π.Χ.

Τὰ πύλινα ἀγγεῖα εἶναι τὰ πρῶτα πράγματα ποὺ διεκόσμησεν ὁ ἄνθρωπος. Ἐπ' αὐτῶν ἔσυρε χαράγματα κατ' ἀπομίμησιν τῶν ἀποτυπωμάτων, ἴσως, τὰ ὁποῖα ἄφινεν ἄλλοτε ὁ καλάμιος σκελετὸς καὶ ἐγεννήθη οὕτω ὁ γεωμετρικὸς διάκοσμος. Πολλοὶ διαμφισβητοῦν τὴν προτεραιότητα τοῦ γεωμετρικοῦ ρυθμοῦ εἰς τὴν ἀγγειοπλαστικήν, θεωροῦντες ἀρχαιότερα τὰ ἀγγεῖα τὰ φέροντα ποικίλας ἄλλας παραστάσεις. Τοῦτο, πράγματι, ἀληθεύει δι' ὠρισμένας χώρας, ἀλλὰ φρονῶ ὅτι τὰ γεωμετρικὰ ἀπολύτως λαμβανόμενα ἐν τῷ χρόνῳ εἶναι τὰ ἀρχαιότερα.

Ἐκεῖνο ποὺ ἐνδιαφέρει ἐν τῷ προκειμένῳ εἶναι ὅτι πρὶν ἀκόμα κτισθοῦν σπίτια καὶ ναοί, τὰ ἀγγεῖα ἦσαν τὰ πρῶτα καὶ μόνον σκευὴ ἐπὶ τῶν ὁποίων ὁ ἄνθρωπος ἐχάραξε γραμμὰς, σχέδια, εἰκόνας. Συμπεραίνω δηλαδὴ ὅτι ἀφοῦ ἡ γραφὴ ἐφευρέθη εἰς τὴν Βαθυλωνίαν ὅπου δὲν ὑπῆρχε πέτρα, ἡ πρώτη ἀπόπειρα στερεοποιήσεως τῆς σκέψεως μὲ γραφὴν ἐγένετο ἐπὶ τῶν κεραμικῶν ἀγγείων. Ἡ γραφὴ, μὲ ἄλλους λόγους, ἀρχίζει ἀπὸ τὰ κανάτια. Τὸ ἀρχαιότερον λατινικὸν κείμενον, ἡ γνωστὴ ἐπιγραφὴ Ντβένος τοῦ δ' π.Χ. αἰῶνος εἶναι ἐπὶ ἀγγείου.

Χρονολογικῶς ἡ ὑπόθεσίς μου υποστηρίζεται, ἀφοῦ ἡ ἀρχαιότερα γραφὴ ἀνάγεται εἰς τὰ 3200 π.Χ. καὶ ὁ τροχὸς τοῦ κεραμέως προηγεῖται ταύτης κατὰ 3-4 αἰῶνας.

Ἀλλὰ προχωρῶ καὶ εἰς μίαν ἄλλην τολμηροτέραν ὑπόθεσιν, τὴν κατεύθυνσιν τῆς γραφῆς. Ἀρχικῶς ὅλαι αἱ γραφαί, εἶπον, ἤρχισαν ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά καὶ τοῦτο διότι ὁ ἐργάτης ἐχάραττεν ἢ ἔγραφε μὲ τὸ χεῖρ ἀκίνητο ἐνώπιον τοῦ πρὸ αὐτοῦ ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ στρεφόμενου ἀγγείου, ἐπομένως ἡ γραφὴ ἐγένετο κατ' ἀνάγκην ἐκ τῶν δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά. Ἡ στροφή δὲ τοῦ ἀγγείου ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ ἐξηγεῖται διότι ὁ ἐργάτης ὥθει τὸν κάτω δίσκον μὲ τὸ δεξιὸν πόδι, τοῦτο δὲ δὲν χρήζει ἐξηγήσε-

Ἡ συμβολὴ καὶ οἱ ὅροι καλῆς λειτουργίας τῆς Σχολικῆς μας Βιβλιοθήκης

1

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

«... Τὸ καλὸ βιβλίον εἶναι τὸ πολὺτιμο ζωογόνον αἷμα ἐνὸς ὕπεροχου νοῦ, συντηρημένο πέ-
ρα κι' ἀπὸ τῆ ζωῆ του καὶ θη-
σαυρισμένο θρησκευτικὰ ΓΙΑ
ΤΗ ΖΩΗ»

ΜΙΑΤΩΝ (μετάφρ. Κ. ΠΑΛΑΜΑ)

Ἡ ἀξία τοῦ καλοῦ βιβλίου καὶ τῆς ἀρτίας Σχολικῆς Βιβλιοθήκης γιὰ κάθε σύγχρονον Ἐκπαιδευτικὸ Ἰδρυμα εἶναι τόσο αὐταπόδεικτη ὥστε νὰ μὴν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιμείνει κανεὶς σ' αὐτή. Θὰ ἦταν ὅμως σοβαρὴ παράλειψη, ἂν δὲν ἐτόνιζα ὅτι ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ θεσμοῦ τῆς ὑποχρεωτικῆς καὶ καλῆς λειτουργίας τῆς Σχολικῆς Βιβλιοθήκης σ' ὅλα τὰ ἀντάξια τοῦ ὀνόματός των σύγχρονα Σχολεῖα Δημοτικῆς, Μέσης, Ἀνώτερης καὶ Ἀνώτατης Ἐκπαίδευσης ἔχει σ' ὅλη τὴν Εὐρώπῃ περάσει πιά τὸ στάδιο τῶν πειραματισμῶν καὶ ἔγινε πραγ-

ως, εἶναι ἐνστικτον εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ μεταχειρίζεται τὰ δεξιὰ του μέλη ἐργαζόμενος, τὰ ἀριστερά εἶναι οὕτως εἰπεῖν βοηθητικά.

Ὅταν μετὰ παρέλευσιν αἰώνων ἡ γραφὴ ἔγινε αὐτοτελὴς καὶ ἐγκατέλειψε τὰς παρεῖας τῶν ἀγγείων, διετήρησεν αὕτη, ὡς ἦτο φυσικόν, τὴν ἀρχικὴν τῆς κατεύθυνσιν καὶ μόνον αἱ νέαι δημιουργηθεῖσαι ἀνάγκαι, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω διὰ τὰ σφηνοειδῆ, ὑπηγόρευσαν τὴν ἀλλαγὴν τῆς κατεύθυνσεως.

Ἡ βουστροφιδὸν γραφὴ, ἣτις ἀπαντᾷ εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς γλώσσας, εἶναι

ματικότης, ἔγινε τὸ sine qua non γιὰ κάθε Σχολεῖον.

Ὅλα τὰ ζητήματα ποὺ ἀφοροῦν τὴς Σχολικῆς Βιβλιοθήκης ἔχουν ρυθμισθῇ μὲ εἰδικούς νόμους, νόμους ποὺ ψήφισαν εἰδικὰ Ἐκπαιδευτικὰ Συνέδρια. Ἔτσι, ἡ ἐπιλογὴ τῶν βιβλίων καὶ ὁ καταρτισμὸς τῆς Βιβλιοθήκης, ἀνάλογα μὲ τὸν κύκλον τῆς Ἐκπαίδευσως ποὺ ἐξυπηρετεῖ, γίνεταί μετ' ἐπιστημῆς, μὲ συνεχεῖ παιδαγωγικὸ ἔλεγχον.

Ὁ Ἐπίτιμος Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς J. Cressot τονίζει :

«Πρέπει τὸ παιδί νὰ διαβάσει, νὰ μάθει νὰ διαβάσει μόνον του, νὰ ἀγαπήσῃ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τὴ μελέτη. Νὰ θρῖσκει εὐχαρίστησιν στὰ καλὰ βιβλία, νὰ ἀπορρίπτει τὰ χωρὶς ἀξία καὶ τὰ ἀρρωσטיάρικα, τὰ θλαθερά. Δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ στέρεη Λαϊκὴ ἀγωγὴ, ἂν δὲν ἔρχεται σὲ ἀπ' εὐθείας ἐπαφὴ ὁ ἔφηβος καὶ μετὰ ὁ ἄντρας, μὲ τὸ βιβλίον.

Τὰ ἀθλητικά, ὁ κινηματογράφος, τὸ ραδιόφωνο, τὸ θέατρο, οἱ ἐφημερίδες, τὰ εἰσπραγμένα καὶ μὴ περιοδικὰ... δὲν ἀρκοῦν» Καὶ ὁ διακεκριμένος αὐτὸς Ἐκπαιδευτικὸς κλείνει τὸ

διάμεσος σταθμὸς μεταξὺ τῶν δύο κατευθύνσεων, ἓνα εἶδος δισταγμοῦ, μία μετάβασις καὶ δι' αὐτὸ δὲν διετηρήθη καὶ πολὺ.

Πελαγοὶ καὶ Ἀχαιοὶ δὲν εἶχον καμὴν γραφὴν καὶ παρέλαβον τὰ γράμματα τῶν Φοινίκων καὶ ἔγραφον καὶ αὐτοὶ ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά ὅπως οἱ διδάσκαλοι τῶν, κατόπιν βουστροφιδὸν καὶ πολὺ ἀργότερα ὅπως σήμερον, συμπαρασύραντες εἰς τοῦτο τοὺς Λατί-
νους καὶ ὅλους τοὺς Εὐρωπαίους.

19 Ἰουλίου 1953.

Γ. ΜΟΑΤΣΟΣ

σχετικό του άρθρου *) με τη δικαιολογημένη έρώτηση :

«Ποῦ θὰ γεννηθῇ αὐτὴ ἡ ἀγάπη, αὐτὴ ἡ εὐχαρίστηση γιὰ τὸ καλὸ βιβλίον, ἡ ἀνάγκη γιὰ τὸ καλὸ βιβλίον, ἂν ὄχι στὸ σχολεῖο καὶ διὰ τοῦ σχολείου;»

Πρέπει νὰ προσθέσω ὅτι τὸ ἀνυπολόγιστο κέρδος τῆς ὑπαρξῆς καὶ καλῆς λειτουργίας τῆς Σχ. Βιβλ. ἔγκειται στὸ ὅτι ὁ αὐριανὸς πολίτης μ' αὐτὴν κυρίως μαθαίνει νὰ ἐκλέγει τὸ καλὸ βιβλίον νὰ χρησιμοποιοῦ τὸ βιβλίον ποὺ διάλεξε, νὰ ἀντλεῖ ἀπὸ κεῖ ὅ,τι τοῦ χρειάζεται, καὶ ἂν ἀκόμα δὲν εἶναι ἀπὸ κάθε ἀποψη περίφημο, νὰ χειρίζεται τὰ εἰδικὰ Λεξικά, Ἐγχειρίδια, εὐρετήρια μεγάλων βιβλίων καὶ γενικὰ ὅλα τὰ ἀπαραίτητα σύνεργα τοῦ ειδικευμένου καὶ μὴ μελετητοῦ, ἐπιστήμονος, ἐρευνητοῦ.

Ἡ βασικὴ δηλαδὴ διαφορὰ μεταξὺ Σχολικῆς Βιβλιοθήκης καὶ τῶν ἄλλων Βιβλιοθηκῶν — χωρὶς νὰ μπορούμε νὰ ἐξαίρεσουμε ἀπόλυτα τίς κατὰ ἐπαρχίες Κρατικές, Δημοκρατικές ἢ ἰδιωτικές Δανειστικές Βιβλιοθήκες — συνίσταται στὸ ὅτι ἐνῶ ὅλες οἱ ἄλλες Βιβλιοθήκες ἀπευθύνονται κυρίως στοὺς μορφωμένους, οἱ Σχολικὲς Βιβλιοθήκες ἔχουν σὰ βασικὸ σκοπὸ νὰ μάθουν τὸ παιδί τί πρέπει νὰ ζητᾷ, πῶς νὰ τὸ θρίσκει, μ' ἄλλα λόγια πῶς νὰ ἀποκτήσῃ στὴν πράξη ΜΕΘΟΔΟ ΔΟΥΛΕΙΑΣ, ΜΕΛΕΤΗΣ, ΜΟΡΦΩΣΗΣ, πνευματικῆς καὶ πολιτιστικῆς καλλιέργειας...

Ἄς μὴν ξεχνᾶμε τὴν βασικὴ διαπίστωση τοῦ αἰμίμηστου Κλαπαρέντ, πῶς ἐρευνῶντας ὁ μαθητὴς καλλιεργεῖ τὴν εὐφυΐα του...

Ἄς περάσουμε τώρα στὴν Ἑλληνικὴ πραγματικότητα καὶ εἰδικὰ στὸ τί γίνεται ἐδῶ καὶ τί μπορούσε καὶ πρέπει νὰ γίνῃ.

Στὴν Πατρίδα, ἀπὸ τὸ 1931 κι' ὅλας, τὸ Ἀναλυτικὸ Πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου

*) «Bibliothèques pédagogiques et scolaires du premier degré» στὸ Εἰδικὸ τεύχος τοῦ περιοδικοῦ «L'éducation Nationale» Δεκέμβριος 1950 σ. 22 κ. ἑ.

γείου Παιδείας γιὰ τὴ Μέση Ἐκπαίδευση (γιὰ τὴ Δημοτικὴ δὲν εἶναι τῆς εἰδικότητός μου νὰ μιλήσω) δείχνει πόσο εὐεργετικὰ εἶναι τὰ ἀποτελέσματα τῆς Σχολικῆς Βιβλιοθήκης.

Στὸ Μάθημα τῶν Ν. Ἑλλ. *) ἐπὶ παραδείγματι τονίζει ὅτι στὴν Α'. Γυμνασίου «καταρτίζονται συλλογαὶ πεζογραφημάτων καὶ ποιημάτων ἐλευθέρως ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἐξ ἀτομικῶν μελετῶν». Στὴ Β'. Γυμνασίου πλὴν ἄλλων ζητᾷ νὰ γίνονται «ἀνακοινώσεις τοῦ τί διάβασαν οἱ μαθηταὶ» στὴν Γ'. *) καθορίζει ὅτι «ἡ τάξις ἀναγιγνώσκει μέρη ἢ ὁλόκληρα ἔργα, ἐκ τῶν διὰ τὰς σχολικὰς Βιβλιοθήκας ἐγκεκρυμένων». Στὴν Δ'. Γυμνασίου ἡ τάξις μελετᾷ *) παράλληλα μὲ τὴν ποίηση, ἰδιαίτερα τὸ νεοελληνικὸ μυθιστόρημα: Καλλιγᾶ, Κονδολάκη, Καρκαβίτσα κ.λ.π. Καὶ τὸ Πρόγραμμα προσθέτει ὅτι οἱ μαθηταὶ τῆς τάξεως αὐτῆς ὀφείλουν ὄχι μόνον νὰ κάμουν περιλήψεις τῶν ἀναγνωσθέντων λογοτεχνημάτων καὶ νὰ ἐκφέρουν τίς κρίσεις τους ἀλλὰ πάνω σ' αὐτὲς καὶ νὰ γράφουν μικρὰς μελέτες πάνω στὰ διάφορα μαθήματα τους καὶ νὰ προσπαθοῦν νὰ τακτοποιήσουν τὸ ὕλικό ποὺ διδάχθηκαν...

Αὐτὰ ὅλα ποὺ ζητᾷ τὸ Πρόγραμμα προϋποθέτουν ὅπως ὁποῦτε μὴν ἄρτια Σχολ. Βιβλιοθήκη. Ἀλλωστε, αὐτὸ ποὺ ἀπαιτεῖ τὸ πρόγραμμα γιὰ τὴν Ε'. Γυμν. νὰ κατανοήσουν δηλαδὴ οἱ μαθηταὶ μας τῆς τάξης αὐτῆς τίς κυριώτερες Λογοτεχνικὲς Σχολές: κλασσικισμὸ, ρομαντισμὸ, νατουραλισμὸ, συμβολισμὸ κ.τ.λ. δὲν μπορεῖ ποτὲ νὰ ἐφαρμοστεῖ καρποφόρα ἂν οἱ μαθηταὶ μας δὲν γνωρίσουν ἀπὸ προσωπικὴ μελέτη τίς σχολές αὐτές, καὶ ἂν δὲν ἐπακολουθήσῃ γενικὴ καὶ φωτισμένη ἀπὸ τὸν καθηγητὴ, συζήτηση στὴν τάξη. Αὐτὸ

*) Ὑπουργεῖον Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων. Τεύχος Α'. Ἀναλυτικὸν Πρόγραμμα τῶν μαθητῶν τοῦ Γυμνασίου. Ἀθῆναι 1931 σ. 21.

*) Ἐνθ' ἄνωτ. σ. 24.

*) Ἐνθ' ἄν. σ. 25.

φαίνεται πιὸ καθαρά, ἀπὸ τὸ Πρόγραμμα Στ'. *) Ἐκεῖ μπαίνει σὰ σκοπὸς τοῦ μαθήματος τῶν Ν. Ἑλλ. ἡ παράλληλα πρὸς τὴν ξένη Λογοτεχνία κριτικὴ μελέτη τῆς Ν. Ἑλλ. Λογοτεχνίας, ἡ χρῆση Λεξικῶν, βοηθημάτων, ἀποδελτιώσεως. Μ' ἄλλες λέξεις ὄχι μόνον εἰσάγεται πιά τελειωτικὰ στὸν ἐπιστημονικὸ τρόπο δουλειᾶς ὁ τελειόφοιτος τοῦ Γυμνασίου καὶ αὐριανὸς ὑποψήφιος τῶν Ἀνωτέρων Σχολῶν ἀλλὰ τοῦ ζητοῦμε νὰ διαμορφώσει πιά τὸ αἶσθητικὸ καλλιτεχνικὸ καὶ προσωπικὸ του κριτήριον σ' ὅλα ὅσα ἀγκυλιάζει ὁ ὅρος Λογοτεχνία ἀπὸ τὸ ἄπλο γράψιμο μιᾶς ἐπιστολῆς μέχρι τὴν ἀξιολόγηση τῶν κλασσικῶν καὶ σύγχρονων — δικῶν μας καὶ ξένων λογοτεχνικῶν ρευμάτων...

Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιμείνω στὴ βοήθεια ποὺ παρέχει ἡ ἀνάγνωση καὶ μελέτη καταλήλων βιβλίων σ' ὅλους τοὺς μαθητὲς τῆς Μέσης Ἐκπαίδευσης, τοῦ ὅποιου τύπου, εἰδικὰ στὸ μάθημα τῶν Ν. Ἑλληνικῶν καὶ εἰδικότερα στὶς Ἐκθέσεις. Αὐτὴ τοὺς πλουτίζει τὸ λεξιλόγιον, τοὺς καλλιεργεῖ τὸ αἰσθητικὸ κριτήριον, τοὺς θάζει ἀντιμέτωπους μὲ πράγματα, πρόσωπα καὶ ιδέες, τοὺς προετοιμάζει γιὰ τὴ ζωὴ. Ὑπογραμμίζω ὅμως ὅτι ἡ ἐπιλογή ὠρισμένων βιβλίων ἀπὸ ἓνα μαθητὴ, ἡ προτίμησή του γι' αὐτὸ ἢ ἐκεῖνο τὸ σύγγραμμα, λογοτεχνία ἢ περιοδικὸ εἶναι μιὰ πρώτη τάξεως εὐκαιρία στὸν παιδαγωγὸ-καθηγητὴ νὰ προσέξει τὰ διαφέροντα τοῦ μαθητοῦ του, νὰ ἀνακαλύψει κρυμμένες, ξεσκεπάστες ἀκόμα, τίς ὑπολανθάνουσες κλίσεις του, ποὺ τὸν κάνει ἱκανὸ νὰ ἐπέμβῃ καὶ νὰ ἐπιτύχει τὸ βασικὸ σκοπὸ τῆς ἀγωγῆς: τὴν ἀπὸ κάθε πλευρὰ ὁλοκλήρωση τῆς προσωπικότητος τοῦ ἐκπαιδευόμενου.

Καὶ τὸ ὄφελος θὰ εἶναι ἀκόμα πιὸ μεγάλο ὅταν αὐτὸ δὲν γίνεται ἀπὸ ἓναν Καθηγητὴ μὰ ἀπὸ ὅλους ὅταν δηλαδὴ ὑπάρξει κι' ἐδῶ ὁ συντονισμὸς τῶν προσπαθειῶν ὅλου τοῦ Διδάσκοντος Προσωπικοῦ.

*) Ἐνθ' ἄν. σ. 28.

Μὰ ὅτι γίνεται μὲ τὰ Ν. Ἑλληνικὰ συμβαίνει καὶ μὲ ὅλα τὰ ἄλλα μαθήματα ἀπὸ τὴν Ἱστορίαν μέχρι τὴ Φυσικὴ Ἀγωγή. Οἱ βιογραφίες ἐπιστημόνων καὶ ἐρευνητῶν, οἱ ἱστορικὲς μονογραφίες, τὰ ἱστορικὰ μυθιστορήματα, τὰ βιβλία μὲ περιγραφὰς ταξιδιῶν, τὰ βιβλία ποὺ εἰσάγουν στὶς διάφορες ἐπιστήμες, τὰ ἐκλαϊκευμένα δημοσιεύματα πάνω στὰ Φυσικά, τὰ Μαθηματικά, τὴ Χημείαν, Γεωγραφίαν πολιτικὴν καὶ φυσικὴν, καὶ ὅλους τοὺς κλάδους ποὺ περιλαμβάνει τὸ Ἀνθρωπιστικὸ Ἐκπαιδευτικὸ Ἰδεῶδες μαζί μὲ τὴν ἀπαραίτητη γνῶση τῶν Θετ. Ἐπιστημῶν, ὅλα αὐτὰ δὲν συμπληρώνουν μόνον τίς ἐλλείψεις ποὺ ἔχουν καὶ θὰ ἔχουν γιὰ μᾶς ἐδῶ τὰ Σχολ. ἐγχειρίδια — ἀφοῦ γράφονται καὶ τυπώνονται ἔξω ἀπὸ τὸ περιβάλλον ποὺ ζοῦμε — ἀλλὰ κάνουν τὸ μάθημα βίωμα τοῦ μαθητοῦ, κάνουν τὴ σχολικὴ θεωρίαν πράξη, τὸ σκοπὸ τῆς Ἐκπαίδευσης ὄντοτητα.

Δὲ θὰ ξεχάσω ποτὲ τὴ συγκίνηση, τὴ φλόγα, τὴν ἱερὴ ἐκείνη λάμψη τῆς ἐγκεφαλικῆς καὶ συναισθηματικῆς ἀπόλαυσης ποὺ εἶδα στὰ μάτια τῶν παιδιῶν μου στὴν Ε'. Γυμνασίου καὶ τὴν Β'. Τ. Θετ. Ἐπιστ., ὅταν συμπληρώνοντας τὸ σχετικὸ μὲ τίς ἀνακαλύψεις τοῦ Μαγγελάνου μάθημα τοὺς διάβασα ἀπὸ τὸ ἱστορικὸ μυθιστόρημα τοῦ Στέφαν Τσβάιχ τὴν περιγραφή τῆς ἀγωνίας τοῦ Μεγάλου θαλασσοπόρου ὡς ποὺ νὰ θρεῖ, καὶ τὸ θρίαμβό του — θρίαμβο ὅλης τῆς Ἀνθρωπότητος — ὅταν θρῆκε τὸν ὁμώνυμο πορθμὸ...

Ἐπειτα, ὅποιος ἔβλεπε μὲ τί πόθο, μὲ τί λαχτάρια κι' ἐπιμονὴ τὰ παιδιὰ μας ὅλων τῶν τάξεων τοῦ Ἀθερωφείου Γυμνασίου καὶ τῆς Σαλθαγαίου ἔρχονταί καὶ δανεῖζονται ἀπὸ τὴν πενιχρὴν μὲς ἀκόμα βιβλιοθήκην μ' ὅλο ποὺ λειτουργεῖ ἀκόμα «ὑποτυπωδῶς» θὰ ἔδιωχνε κάθε τυχὸν ἀμφιβολία του γιὰ τὴν ἀνάγκη ποὺ πληρώνει καὶ σὲ μᾶς ἐδῶ ἡ Σχολικὴ Βιβλιοθήκη.

Π. ΞΕΝΟΣ

ΣΥΝΑΔΕΛΦΙΚΗ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ

“Άμεση συνέπεια της σφαλερής έκτιμήσεως του δασκαλικού έργου και της υποτιμήσεως της αξίας του είναι η καλλιέργεια μέσα στην ψυχή του δασκάλου μερικῶν ἀδυναμιῶν πού μοιραία ἐπιδρουν ὀλέθρια πάνω στην ἐκπαίδευση.

Κάθε ἐπαγγελματίας π.χ. ἀγαπᾷ πρῶτα τὸ ἐπάγγελμά του καὶ κατόπι τοὺς συναδέλφους του σάν καὶ τὸν ἑαυτό του. Νομίζω, καὶ εἶναι βέβαιο αὐτό, πὼς ὅλοι τοὺς ἀποτελοῦν μέλη μιᾶς καὶ τῆς ἴδιας οἰκογένειας, χαίρονται, λυποῦνται, πονοῦν, ἢ εὐτυχοῦν σάν ἕνα ἀνθρώπος. Ἀγωνίζονται γιὰ τὸν ἴδιο σκοπὸ σάν ὀλότητα κι’ ἔχουν τὶς ἴδιες ἐπαγγελματικές ἀντιλήψεις καὶ βλέψεις. Ὁργανώνονται σὲ σωματεῖα καὶ προσπαθοῦν ὁ καθένας γιὰ τὸν ἄλλο κι’ ὅλοι γιὰ τὴν ἰδέα τῆς θελτιώσεως τῆς θέσεώς τους μὲ ἀφοσίωσι, αὐτοθυσία καὶ αὐταπάρνησι. Ζοῦμε τὰ γεγονότα αὐτὰ καὶ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τὰ παραστήσωμε ζωντανότερα.

Γιὰ τὸν δάσκαλο δὲν μπορεῖ νὰ εἰπωθῇ ἢ νὰ ὑποτεθῇ καὶ τὸ ἴδιο. Αὐτὸς κλεισμένος στὸν ἑαυτό του, σάν ἕνας καθυστερημένος στὴν κοινωνικὴ πρόοδο, ἐκτελεῖ τὸ ἔργο του ἀφανῆ καὶ πικραμένος, σάν ἄσημος ἐργάτης πού κάτι προσφέρει στὸ κοινωνικὸ οἰκοδόμημα. Κάποιο χαλίκι δίνει γιὰ νὰ συμπληρωθῇ ἡ ἀνθρώπινη προκοπή. Μήπως ἡ χαρακτηριστικὴ αὐτὴ κατάσταση προέρχεται ἀπὸ τὴν μειονεκτικότητα, στὴν ὁποία τὸν ἔχει καθηλώσει τὸ περιβάλλον ἢ ἀπὸ πλημμελὴ ἐκτίμηση τοῦ ἔργου τοῦ ἀπ’ αὐτὸν τὸν ἴδιο; Ἴσως τὸ τελευταῖο νὰ εἶναι ἡ αἰτία πού δημιούρ-

γησε τὸ φαινόμενο νὰ ὑποφέρῃ ἕνα μέλος τῆς διδασκαλικῆς οἰκογένειας καὶ νὰ μὴ ἐκδηλώνεται ἡ παραμικρὴ ἔμπρακτη συμπάθεια ἐκ μέρους τῆς ὀλότητος. Ρίξωσέ μέσα στὴν ψυχή μας ἡ ἰδέα τοῦ ἀπομονωτισμοῦ καὶ ἡ ἀλληλεγγύη καὶ ἡ ἀλληλοβοήθεια, ἀρετὲς σπουδαῖες γιὰ τὴ ζωὴ, συμβαίνει νὰ εἶναι ἀγνωστες σὲ μᾶς ἢ νὰ θρίσκονται σὲ ὑποτυπώδη κατάσταση... Ἐξαίρεση βέβαια ἀποτελοῦν μερικὲς ἐκδηλώσεις τῆς Ἐνώσεώς μας στὴν ἐξαιρετικὴ περίπτωση ἀπολύσεως συναδέλφων, μ’ αὐτὸ ὅμως δὲ μπορούμε νὰ θεσπιάσωμε πὼς σ τ α θ ε ρ ο π ο ι ῆ σ α μ ε τ ὸ θ ε σ μ ὸ τ ῆ ς ἀ λ λ η λ ε γ γ ῦ ς καὶ θ ε σ π ῖ σ α μ ε ἀ π α ρ α σ ᾶ λ ε υ τ α τ ὸ ν ὁ μ ο τ ῆ ς π ρ α γ μ α τ ῖ κ ῆ ς σ υ ν ε ρ γ α σ ῖ α ς καὶ σ υ ν α ν τ ῖ λ ῆ ψ ε ω ς.

Γι’ αὐτὸ παρατηρεῖται καὶ πιστοποιεῖται μιὰ ἀδιαφιλονέικη πραγματικότητα. Νὰ δουλεύῃ ἕνας δάσκαλος ἐπὶ 40—50 χρόνια μὲ δράση παραδειγματικὴ καὶ ἀφοσίωση στὸ ἔργο του ἀξιοζήλευτη καὶ νὰ ἀποχωρῇ στὸ τέλος χωρὶς οὔτε ἕνα «εὐχαριστῶ» ἀπὸ τὴν κοινωνία, πού τόσο ἐξυπηρέτησε, οὔτε ἕνα δεῖγμα ἀγάπης ἐκ μέρους τῶν συναδέλφων του, ἔστω καὶ τυπικῆς. Τὰ πρόσφατα παραδείγματα εἶναι μπροστά μας καὶ τὰ ἀντικρῶζομε ἀδιάφοροι. Εἶναι λοιπὸν ἐσφαλμένη ἡ ἀντίληψή μας ὅτι στερούμεθα ἀλληλεγγύης, αὐτοεκτιμήσεως καὶ—συγγνώμης γιὰ τὸ θάρος—αὐτοσεβασμοῦ;

15—7—1953.

Χ. ΚΩΝΑΠΗΣ

Ἡ συναδέλφωση τῶν λαῶν

Οἱ λαοὶ συνενώθηκαν κατὰ καιροὺς μὲ συνθήκες φιλίας ἔνεκα ἐσωτερικῶν ἢ ἐξωτερικῶν κινδύνων ἢ ἐχωρίσθησαν μὲ μίση, ἔνεκα φυλετικῶν, θρησκευτικῶν, πολιτικῶν καὶ οἰκονομικῶν λόγων. Καὶ στὴν πρώτη καὶ στὴν δεύτερη περίπτωση, οἱ συμμαχίες καὶ οἱ ἐχθρότητες διευρύνοντο ἢ ἐμίκραιναν ἀνάλογα μὲ τὰ γεγονότα πού παρενέβαιναν στὴν ζωὴ τῶν λαῶν αὐτῶν. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἱστορία τοῦ ἀνθρώπου ἀφότου ἡ οἰκογένεια ἐξειρίχθη σὲ κοινωνία καὶ τούτῃ σὲ ἔθνος. Ἔτσι ὁ πολιτισμὸς μὲ τὶς διαβαθμίσεις του, ἐδημιουργήθη ἀνάλογα μὲ τὸν βαθμὸ πάλης πού ἀνέπτυξε κάθε ἔθνος. Ἐχοῦμε τότε λαοὺς προηγμένους ἢ καθυστερημένους πολιτιστικῶς, πού χωρίζονται ἐπὶ πλεόν μὲ τοὺς λόγους πού προαναφέραμε. Ποικιλίμορφες ἀφορμὲς δημιουργοῦν συγκρούσεις καὶ διεξάγονται ἀγῶνες γιὰ τὴν ἐπικράτηση τοῦ ἑνὸς ἐπὶ τοῦ ἄλλου μὲ σκοπὸ πάντοτε τὴν ἀφαίρεση τῶν ὀλικῶν ἀγαθῶν καὶ τὴν ὑποδούλωση τοῦ ἀντιπάλου. Ἡ ἱστορία εἶναι μιὰ ἀλυσος γεγονότων, πού μαρτυροῦν μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, τὴν πάλη τῶν λαῶν γιὰ τὴν ἐπικράτησίν των ἐπὶ τῶν ἀσθενεστέρων. Ἀπαράλλαχτα ὅ,τι συμβαίνει καὶ στὰ ἄτομα, στὴν καθημερινή των ζωὴ.

Ἄλλ’ ἐπειδὴ τὸ ἐπίπεδο τοῦ πολιτισμοῦ μὲ τὴν πρόοδο τοῦ χρόνου ἔχει ἀνεβῇ πολὺ ψηλὰ σὲ μερικὰ ἔθνη, ἢ πάλι γιὰ τὴν ὁποία μιλοῦμε καὶ πού θεωρεῖται πιὰ βιολογικὸς νόμος σήμερα, δὲν διεξάγεται μὲ τὴν ὁμότητα τῶν σκοπῶν τοῦ παρελθόντος. Ἐξ ἐναντίας ἐπιχρυσώνεται ἡ ἐπιφάνεια καὶ ἡ οὐσία ὑποκρύπτεται ζηλότυπα. Καὶ ἡ ἱστορία συνεχίζει γράφοντας τὶς σελίδες τῆς μὲ τὴν ἐπανάληψη τῶν γεγονότων, τὰ ὁποῖα εἶναι καρπὸς τῶν προθέσεων τῶν λαῶν. Συμβαίνει ὅμως ἐνίοτε ν’ ἀλλάξῃ κατεύθυνση ὁ ροὺς τῶν σχέσεων τῶν λαῶν. Αὐτὸ ὀφείλεται εἴτε στὴν ἐμφά-

νιση κοινῶν κινδύνων, εἴτε σὲ σύμπτωση συμφερόντων. Στὴν περίπτωσιν αὐτὴ χαλινάγονται τὰ μίση, ἡρεμοῦν οἱ διαφορὲς καὶ ἡ ἐθνικὴ ἱστορία πού χωρίζει τοὺς λαοὺς αὐτοὺς, ἀποχρωματίζεται. Παραδείγματα ἀφθονα μᾶς παρέχει ἡ ἱστορία τῶν ἐθνῶν γιὰ αἰσθαντικὲς μεταβολές. Μεταπολεμικὰ ἰδρύθηκαν ὀργανισμοὶ μὲ περιφερειακὸ ἢ διεθνὴ χαρακτῆρα πού ἀποθλόπουν στὴν συναδέλφωση τῶν λαῶν πού ἐχωρίσθηκαν ἄλλοτε ἢ τῶν ὁποίων οἱ δεσμοὶ δὲν ἦσαν στέρεοι. Ἡ συνεργασία τῶν ἐθνῶν αὐτῶν διὰ μέσου τῶν ὀργανισμῶν των, εἶναι στενὴ καὶ πολὺπλευρη, ἀλλ’ ἐὰν μοναδικὸς σκοπὸς των εἶναι νὰ λάβουν συναίσθηση τῆς συνύπαρξης φίλων σὲ ὥρα κινδύνου, νομίζομεν ὅτι δὲν εἶναι ἀρκετόν. Πρέπει νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ συναδέλφωση τῶν λαῶν, ὀριστικὴ καὶ ἀδιάθλητη. Δὲν ἐννοοῦμε νὰ λησμονηθῇ ἡ ἱστορία τοῦ κάθε λαοῦ, οὔτε ν’ ἀλλάξῃ τρόπο ζωῆς τοῦτος ἢ ἐκεῖνος. Πιστεύομε ὅμως ὅτι εἰλικρινῆς καὶ διαρκῆς φιλία δύο ἐθνῶν πού ἐχωρίσθησαν ἐπὶ αἰῶνες μὲ φυλετικὰ μίση ἢ ἄλλης φύσεως λόγους, εἴμπορεῖ νὰ δημιουργηθῇ μὲ δυὸ βασικά μέτρα. Πρῶτο μὲ τὴν παιδεία καὶ δεύτερο μὲ τὴν λογοτεχνία. Μὲ τὴν παιδεία θὰ καλλιεργηθῇ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν ἄλλοεθνή καὶ τὸν ἀλλόθρησκο, σ’ ὅλα τὰ στάδια τὰ μορφωτικά, ἀπὸ τὰ θρανία τοῦ δημοτικοῦ. Καὶ μὲ τὴν λογοτεχνία, ἡ ἀγάπη αὐτὴ θὰ ἐπεκταθῇ καὶ θὰ ὑμνηθῇ, σάν στοιχεῖο προϋποθετικὸ γιὰ τὴν ἀρμονικὴ διαβίωση τοῦ ἔθνους καὶ τὴν φιλικὴν συνεργασία μὲ τὰ ἄλλα ἔθνη. Ἡ θάση λοιπὸν εἶναι τὸ βιβλίον, μὲ τὸ φιλεθνικὸ καὶ ἀνθρωπιστικὸ τοῦ περιεχομένου. Ἐὰν δὲν κατανοηθῇ σάν ἀφετηρία γιὰ μιὰ μεταξὺ τῶν ἐθνῶν κατανόηση καὶ συνεργασία ἡ ἀρχὴ αὐτὴ, οἱ συμμαχοῦντες θὰ πεισθοῦν περὶ τῆς ματαιοπονίας των εὐθὺς ὥς λείψουν τὰ ἐξωτερικὰ αἷτια

Ἀπόψεις ἐπὶ τῶν δημοσιευμένων ἐκάστοτε κοινωνικῶν δραμάτων

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ 17ῇ Ἰουλίου 1953.

Κύριε Ἀρχισυντάκτα,

Ὅταν εἶδα τὴν ἐπιστολὴ μου δημοσιευμένη στὸ περιοδικό μας, καθὼς καὶ τὸ σημείωμα τοῦ κ. Χ. Π. πάνω σ' αὐτή, ἀντελήφθην πόσο πειὸ πλατεῖα θάπρεπε νὰ ἐξετασθῇ τὸ θέμα καὶ ἀπὸ πόσες ἀπόψεις θάπρεπε τοῦτο νὰ μελετηθῇ.

Καὶ πρῶτα - πρῶτα δὲν θὰ πρέπη νὰ συγχέουμε τὴν ἐφημερίδα μὲ τὸ οἰοδῆποτε ἔντυπο ποὺ θὰ πέση στὰ χέρια τοῦ παιδιοῦ. Γιατὶ τὸ τελευταῖο τοῦτο μποροῦμε νὰ τὸ ἐξοστρακίσουμε ἀπ' τὸ σπῆτι ἐμεῖς οἱ γονεῖς καὶ ὄντως πολὺ σωστά παρατηρεῖ ὁ κ. Χ. Π. νὰ τὸ ἀντικαταστήσουμε μὲ ἄλλο κατάλληλο,

ποὺ τοὺς ὠθησαν στὸ σφίξιμο τῶν χειρῶν.

Παρὰ ταῦτα θὰ ὑπάρχουν καὶ ἐκεῖνοι ποὺ θὰ πρεσβεύουν, ὅτι ὅμοιες διακηρύξεις εἶναι φληναφήματα ποὺ δὲν ἔχουν θέση μπρὸς στὴν στυγνὴ πραγματικότητα, ποὺ διέπεται ἀπὸ νόμους ποὺ δὲν παραβαίνονται ἀτιμωρητῇ καὶ ποὺ λένε, ὅτι ἡ πάλῃ εἶναι νόμος τὴν φύση γιὰ τὴν ἐπιβίωση.

Δεχόμεστε τὴν ἀντίρρηση καὶ δεχόμεστε τὴν πάλῃ τῶν ἀτόμων καὶ τῶν λαῶν σὰν νόμο ποὺ διέπει τὴν φύση καὶ τὴν ζωὴ. Ἀρνούμεστε ὅμως νὰ δεχτοῦμε τὴν φύση τῆς πάλῃ, σὰν νόμο. Ὁ νόμος τῆς ἐπικράτησης τοῦ ἰσχυρότερου γιὰ τὴν ἐπιβίωση, δὲν προϋποθέτει ἐξόντωση ἀτομικὴ ἢ ὁμαδική. Προϋποθέτει πάλῃ συναγωνιστικὴ σὲ ἐπίπεδα πνευματικὰ καὶ ἠθικά. Ἄν ὁ ἄνθρωπος ἐκράτησε τὸν νόμο τοῦτο στὸ ἐπίπεδο τῆς πάλῃ ποὺ διεξάγει τὸ θηρίο στὴν ζούγκλα, σ' αὐτὸ δὲν φταίει ὁ νόμος, ἀλλ' ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος καὶ ἐκεῖ-

πρὸς τὸ ὁποῖο νὰ ὁδηγήσωμε τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ παιδιοῦ. Τὴν ἐφημερίδα ὁμῶς, πῶς νὰ τὴν ἀπομακρύνουμε ἀπὸ τὸ σπῆτι, ἀφοῦ ἀποτελεῖ τὸ ἔντυπο, ποὺ εἶναι ἀπαραίτητο στὴν κοινωνικὴ ζωὴ μας, ποὺ θὰ μᾶς δώσῃ ἐκτός ἀπὸ τὴ πολιτικὴ καὶ ἄλλες πληροφορίες καὶ τὴν συμπλήρωση τῶν γνώσεών μας ἢ καὶ τὴν ἀπόλαυση καὶ τὴν ἀνάπαυση μὲ τὸ λοιπὸ περιεχόμενό της;

Καὶ ἐδῶ ἔγκειται ὁ ρόλος τῆς ἐφημερίδος ὁ ἠθικοπλαστικός, ὅχι μόνο τοῦ παιδιοῦ ἀλλὰ καὶ ὅλης τῆς κοινωνίας. Καὶ αὐτὸ εἶναι ποὺ ἀποτελεῖ τὴν δευτέρα ἀποψη τοῦ θέματος.

Μὲ τὴν καθημερινὴ ἀναγραφὴ τῶν διεθνῶν ἐγκλημάτων καὶ ἰδιαίτερα μὲ τὴν λεπτομερὴ αὐτῶν περιγραφή δὲν εἶναι πιθανὸν νὰ συντελῇ στὴν ἐξάπλω-

νος μάλιστα ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἔνεκα τῆς δυνάμεις τῶν μυῶνων τοῦ ἢ τῆς εὐφυΐας του, διαίωνισε τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς πάλῃ, ποὺ ἔχει μορφὴ ζωϊκὴ καὶ πρωτόγονη.

Ἐὰν πιστεύουμε λοιπόν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος στὸν πολιτιστικὸ βαθμὸ ποὺ θρίσκεται, ἔχει ἐπιδιώξεις ψυχικώτερες ἀπὸ τὰ ζῶα, ὅτι δύναται νὰ συζήσῃ μὲ τοὺς συνανθρώπους του ποὺ ἔχουν διαφορετικὰ «πιστεύω» στὸ τρόπο τῆς ζωῆς τῶν, ἁρμονικὰ καὶ κατανοητὰ, τότε ὀφείλει νὰ θέσῃ σὰν θεμέλιο τοῦ μεγαλειώδους αὐτοῦ οἰκοδομήματος συν-αδελφώσεως, τὸ βιβλίον, ποὺ θὰ διαποτίζεται ἀπὸ τὴν συναδέλφωση καὶ φιλία. Τότε θὰ ἰδρυθοῦν πολιτισμοὶ μὲ ψυχικὸ περιεχόμενον καὶ ἡ ζωὴ τῶν λαῶν καὶ κατὰ συνέπεια καὶ τῶν ἀτόμων θὰ καταστῇ ὁλοκληρωτικὰ ἀνθρώπινη. Ἐνάντια, ὁ φιλικὸς συνεταιρισμὸς τῶν κρατῶν, θὰ εἶναι πάντα ἐπισημὸς καὶ διαλυτός.

ΧΡ. Ι. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

Ἐκπαιδευτικὰ Χρονικὰ

ΕΛΛΑΔΑ

Ὅταν ἀναλογισθῇ κανεὶς ὅτι τὰ κλειστὰ σχολεῖα στὴν Ἑλλάδα, ἦσαν, τὸν Ἀπρίλη 698, ἡ εἴδηση ὅτι ἀπὸ τὶς 26 Ἰουλίου 1953 κατόπιν σχετικῆς δημοπρασίας, ἄρχισε ἡ κατασκευὴ 9.200 σχολ. θρανίων (4.000 γιὰ τὴν Β. Ἑλλάδα, 1.000 γιὰ τὴν Ἡπειρο καὶ 4.200 γιὰ τὰ σχολεῖα τῶν ἄλλων περιφερειῶν), εἶναι κάπως ἐλπιδοφόρα.

Ἡ ἐπαναφορὰ τῆς καθαρεύουσας στὸ Δημοτικὸ σχολεῖο, μόνο κακὸ φέρνει. Δὲν πρόκειται ν' ἀναπτύξουμε πόσο ἄστοχο εἶναι αὐτὸ τὸ μέτρο — πείραμα ποὺ ὅπως-δήποτε εἶναι καταδικασμένο ν' ἀποτύχῃ καὶ πόσο δίκαιη ἡ ἔντονη διαμαρτυρία τῶν Δημοδιδασκάλων συναδέλφων τῆς Ἑλλάδας. Τὴν τελευταία λέξη θὰ τὴν ἔχει — κι' ἂς μιλοῦν γιὰ γλῶσσα «ὀρεσιβίων καὶ ἀχθοφόρων» — ὁ Σολωμὸς καὶ ὁ Βαλαωρίτης, ὁ Κρυστάλλης κι' ὁ Παλαμάς, ὁ Μαβίλης κι' ὁ Σικελιανός, μὲ μιὰ λέξη τὸ ἔθνος ποὺ ξαίρει νὰ διαφεντεύει τὰ ἄγια τῶν ἁγίων του, τὴ ΓΛΩΣΣΑ του. Ὡς τότε ἐμεῖς ἐδῶ κανένα δὲ χρειαζόμαστε πείραμα. Ἐχομε νὰ κάνουμε πολὺ σοβαρώτερα. Κι' εἶναι τόσα πολλὰ.

σὴ τῶν ἀντὶ τῆς περιστολῆς καὶ καταδίκης των;

Διότι δὲν μπορῶ νὰ ἐννοήσω εἰς τί θὰ ὠφελήσῃ κοινωνικῶς ἡ πλήρης ἀναγραφὴ τῶν πρακτικῶν τῆς δίκης τοῦ σαδιστοῦ Κωνσταντίνου (ἂν ὑποτεθῇ ὅτι αὐτὰ εἶναι αὐθεντικά, ἀφοῦ ἡ δίκη ἔγινε κεκλεισμένων τῶν θυρῶν) ἢ ἡ λεπτομερὴς περιγραφή τοῦ φόνου τοῦ μικροῦ Πέτρου ἀπὸ τὴν Ἰταλίδα νταντὰ του — γιὰ νὰ περιοριστῶ στὰ τελευταῖα περιγραφέντα.

Ἀντίθετα πιστεύω ὅτι ἡ ἡρωοποίηση τοῦ ἀπαισίου ἐγκληματίου φέρνει τὴ μίσηση σὰν ἐπακόλουθο. Ἐτοί τὸν φόνου τοῦ μικροῦ Πέτρου ἀκολούθησε ὁ φόνος τῶν μικρῶν ἰθαγενῶν παιδιῶν ἀπὸ τὴν ἐπίσης ἰθαγενῇ παιδαγωγῇ (!) τοὺς, τὰ ἐγκλήματα τοῦ Δράκου τοῦ Σουεζ, ἡ ἐπανάληψίς του ἀπὸ τοὺς δυὸ μαθητὰς πάνω στὴν γειτονοπούλα τοὺς καὶ ἔπεται συνέχεια.

Κι' αὐτὸ ἀποτελεῖ ἀκόμη μιὰ ἀποψη τοῦ ὅλου θέματος.

Ἡ σχολικὴ μεταρρύθμιση στὴν Ἑλλάδα, πρόκειται σύντομα νὰ γίνῃ πραγματικότητα. Ἀπὸ τὸ ἐρχόμενο σχολικὸ ἔτος καθιερώνονται δυὸ κύκλοι σπουδῶν γιὰ τὴν Μέση Ἐκπαίδευση καὶ θὰ ἰδρυθοῦν νέες σχολές. Οἱ λεπτομέρειες θὰ γνωστοῦν, ὅταν κάμει τὶς σχετικὲς δηλώσεις στὴ Βουλὴ — ποὺ εἶχαν ὀριστῇ στὶς 21-7-53 ἀλλὰ δὲν ἔγιναν — ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας κ. Καλλιὰς.

Οἱ ἔπαινοι τοῦ Προέδρου τῆς Ἐξεταστικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Παπαναστασίου, γιὰ τὴ συντελουμένη ἐργασία στὰ Κοινοτήκα Σχολεῖα Μέσης Ἐκπαίδευσως, ἀποτελοῦν ἀναμφισβήτητα δικαίωση τῶν προσπαθειῶν τοῦ Διδάσκοντος προσωπικοῦ τῆς Κοινότητος καὶ τῆς Παροικίας.

Οἱ Ἐκπαιδευτικοὶ μας ἔχοντες ἐπίγνωση τῆς ἀποστολῆς των, θὰ ἐργασθῶν μ' ὅλη τους τὴ δύναμη γιὰ νὰ λύσουν ὅλα τὰ προβλήματα τῆς Ἐκπαίδευσώς μας, ποὺ ἡ μὴ λύση τους, τοὺς ἐμποδίζουν στὸ ν' ἀποδώσουν ἀκόμη περισσότερο.

Π. ΞΕΝΟΣ

Πρὸ καιροῦ διάβασα ὅτι ἡ ἐγκληματικότητα ὅπως κι' αὐτοκτονίες παρουσιάζουν πολλὰς φορὲς ἐπιδημικὸ χαρακτῆρα.

Τί θὰ ἦταν ἐκεῖνο, ποὺ θὰ ἀπέκλειε τὴν πιθανότητα τῆς ἐκδηλώσεως τῆς ψυχοπαθητικῆς καταστάσεως μελῶν τῆς κοινωνίας μας διὰ τῆς μιμνήσεως τοῦ προηγμένου καὶ λεπτομερῶς περιγραφέντος κοινωνικοῦ δράματος;

Καταλαβαίνω ὅτι αἱ ἀπόψεις αὐταὶ ἀποτελοῦν τὰς ἐλαχίστας ἀπέναντι τῶν πολλῶν τὰς ὁποίας θὰ μπορούσαν νὰ ἀναπτύξουν κοινωνιολόγοι ἀσχοληθέντες ἰδιαιτέρως μὲ τὸ θέμα, νομίζω ὅμως ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο νὰ γίνῃ ἀντιληπτὸν ἀπὸ τοὺς ἀρμοδίους τὸ μέγεθος τῆς καταστροφῆς ποὺ εἶναι δυνατόν νὰ προκληθῇ ἀπὸ τὴν ἐμφάνιση τοιούτων δημοσιευμάτων καὶ νὰ υπάρξῃ ἡ τόσο ἐπιθυμητὴ κατανόησις.

Διατελῶ ὑμέτερος
Κ. Μ. ΜΑΡΚΟΥ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΤΕΧΝΗ

Ἡ ἱστορία τῆς Τέχνης, εἶναι καὶ ἱστορία τοῦ ἀνθρώπου. Ἀπὸ τὸν προϊστορὶκόν, ὁ ὁποῖος ἐξωτερίκευ ἀδιακρίβωτη ψυχικὴν ἀνάγκη, χαράσσοντας τερατώδεις μορφές ζώων στὶς θραχώδεις σπηλιές του, μέχρι τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου μὲ τὰ ἔργα τέχνης, μιὰ ἀλήθεια διατρανοῦται, ὅτι ὁ νοῦς δημιουργεῖ τέχνη, ἀνάλογα μὲ τὸ ἐκπολιτιστικὸ του ἐπίπεδο. Ἡ Σπάρτη ὑπῆρξε στείρα σὲ καλλιτεχνικὴ ἀπόδοση, ἀντίθετα μὲ τὴν Ἀθήνα ποὺ ἔγινε καλλιτεχνικὸ πρότυπο, γιατί ὁ πολιτισμὸς τῆς συμβάδιζε μὲ τὶς καλλιτεχνικὲς τῆς ἐκφράσεις. Τὸ ἴδιο συμβαίνει σ' ὅλες τὶς διακυμάνσεις τοῦ πνεύματος, ποὺ πότε πέφτει σὲ παρακμὴ δημιουργώντας καταπτώσεις σ' ὅλα τὰ ἐπίπεδα τῆς ζωῆς καὶ πότε ἀνψώνεται κατακόρυφα πλάθοντας μεγαλειώδεις πολιτισμούς. Ὁ τεχνίτης ἐρμηνεύει ἢ συνθέτει τὶς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς τῆς ἐποχῆς του, ἐπομένως εἶναι ὁ καθοδηγητὴς καὶ τὸ μέτρο τοῦ πολιτισμοῦ τῆς. Ἀντίθετη γνώμη στὴν κρατοῦσαν αὐτὴν ἀρχή, ἀφότου τὸ πνεῦμα ἐλευθερώθηκε ἀπὸ τὴν προκατάληψη, εἶχε ὁ Ρουσσώ ποὺ ἰσχυρίστηκε ὅτι ἡ Τέχνη συνακολουθεῖται ἀπὸ τὴν παρακμὴ, σὰν φαινόμενο κοινωνικὸ ἀναπτρεπτό. Ὁ ἰσχυρισμὸς του ὅμως δὲν θρῆκε ἀπήχηση, γιατί ὅπως εἶπε καὶ ὁ Πλάτων, ἡ τέχνη εἶναι ἡ λάμψη τῆς ἀλήθειας.

Ἡ Τέχνη σὰν ἐσώψυχη ἀνάγκη, πηγάζει κατ' εὐθειαν ἀπὸ τὸ πνεῦμα, ὑλοποιεῖ τὰ διανοήματα καὶ συναισθήματά του καὶ ἀπευθύνεται στὸ πνεῦμα, μὲ

σκοπὸ νὰ τὸ ἀνεγείρη ἀπ' τὴν δουλειὰ τῆς ὕλης, νὰ τοῦ ἐξευγενίσῃ τοὺς στοχασμούς του καὶ νὰ τὸ διδάξῃ τὸ καλὸν μὲ τὰ καλλιτεχνικὰ ἐκφραστικά του μέσα. Ἐπομένως συνθέτει καὶ ἐκφράζει τὸν πολιτισμὸ μιᾶς ἐποχῆς, τὴν ὁποῖαν ὑπηρετεῖ μὲ τὰ δημιουργήματά της.

Στὴν δική μας ἐποχή, ἡ Τέχνη περνᾷ περίοδο ἀναταραχῆς σ' ὅλες τὶς μορφές της καὶ ἰδιαίτερα στὸν ἔμμετρο λόγο καὶ σ' ὅ,τι ἐμπίπτει στὴν περιοχὴ τοῦ σχεδίου.

Ἡ Τέχνη μὲ τὶς σημερινές της τάσεις, οὔτε ἀντιγράφει, οὔτε παραμορφώνει, οὔτε ἐρμηνεύει τὴν φύση καὶ τὸν νοητικὸ καὶ συναισθηματικὸ κόσμο, ἀλλὰ διολισθαίνει σὲ τολμηρότερες ἐντυπωσιακές μὲ ὁλότελα προσωπικὸ χαρακτήρα, μὲ θλέψεις νὰ διανοίξῃ νέες ἀτραπούς καὶ νὰ πλάσῃ νέους σταθμούς. Καὶ ἐνῶ πηγάζει ἀπὸ τὸ πνεῦμα καὶ ὡς ὑποτίθεται ἀπευθύνεται στὸ πνεῦμα γιὰ νὰ τοῦ διεγείρῃ τὸν σεβασμὸ καὶ τὴν αἰσθητικὴ συγκίνηση, τοῦτο μένει ἀπολιθωμένο μπροστὰ σ' ἓνα ζωγραφικὸ πῖνακα ἢ σ' ἓνα ποίημα, κυβιστικῆς, συρρεαλιστικῆς ἢ ἄλλης τρέχουσας ἱσχύος, σχολῆς, γιατί ἀπλούστατα δὲν ἐννοεῖ τὶς ἐκλάμψεις τοῦ τεχνίτη.

Τὶ συμβαίνει ἐπὶ τοῦ προκειμένου; Ὁ τεχνίτης ἔχασε τὸν δρόμο του, διακόποντας τοὺς δεσμούς του μὲ τὴν παράδοση ἢ δημιουργεῖ καλλιτεχνικοὺς σταθμούς ἀδιόρατους γιὰ τὴν γεννιά του;

Δὲν εἴμαστε τῆς γνώμης ὅτι τὸ φαινόμενο εἶναι παράδοξο καὶ ἀνεξήγητο.

Καθὼς εἴπαμε προηγουμένως, ἡ Τέχνη εἶναι ἡ παραστατικώτερη ἐρμηνεύτρια τῶν ἐκδηλώσεων τῆς ζωῆς καὶ ἐκφράζει τὸν πολιτισμὸ τῆς ἐποχῆς της. Ἡ ἀποψη αὐτὴ αἰτιολογεῖ καὶ τὰ ἀναρχημένα ἐκφραστικὰ μέσα τῆς σημερινῆς τέχνης σὲ ὅλες τὶς μορφές. Ἡ ἐποχή μας ποὺ εἶχε τὴν τύχη νὰ δοκιμασθῇ ἀπὸ δυὸ συγκλονιστικὰ παγκόσμιες συγκρούσεις, ἦταν φυσικὸ νὰ ἔχῃ σὰν συνέπεια μιὰ νέα κοσμογονικὴ ἀναταραχὴ στὸν ἀνθρώπο καὶ στὴν ζωὴ του. Τὰ πάντα εἶναι ἀτιθάσσευτα καὶ ἀπειθάρχητα σήμερα. Νέες σκέψεις, νέοι τρόποι ζωῆς, νέα κοινωνικὰ φαινόμενα

να προβάλλουν. Ὅλα εἶναι ρευστὰ καὶ σὰν τέτοια προκαλοῦν τὴν γενικὴ σύγχυση. Ἡ Τέχνη, σὰν ἡ εὐγενέστερη ἐκδήλωση τῆς ζωῆς, δὲν εἴμπορουσε νὰ βαδίξῃ μὲ τὰ δεκανίκια τῶν ὅσων προηγήθηκαν. Παραπαίει καθὼς παραπαίουν ὅλα γύρω της. Θὰ εὐσταθήσῃ κάποτε, ὅταν τὸ σεισμογενὲς ἔδαφος τῆς ἐποχῆς της, σταθεροποιηθῇ. Τότε θὰ δημιουργήσῃ, θὰ ὑπηρετήσῃ τὴν ἐποχὴ της, θὰ συμβαδίσῃ μὲ τὸν πολιτισμὸ της καὶ θὰ γίνῃ ἡ εὐγενέστερη καὶ ψυχικώτερη ἐκφραστὴς τῆς.

ΔΕΙΜΟΣ ΦΛΕΓΥΑΣ

Κ. ΟΥΡΑΝΗ (1890—1950)

Η ΑΓΑΘΗ

Ἄ! Τί ὠφελεῖ νὰ καρτερᾷς ὄρθιος στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ καὶ μὲ τὰ μάτια στοὺς νεκροὺς τοὺς δρόμους στυλωμένα, ἂν εἶναι νάρθει θὲ ναρθεῖ, δίχως νὰ νιώσεις ἀπὸ ποῦ, καὶ πίσω σου πλησιάζοντας μὲ θήματα σθησμένα

θὲ νὰ σοῦ κλείσει ἀπαλὰ μὲ τ' ἄσπρα χέρια της τὰ δυὸ τὰ μάτια ποὺ κουράστηκαν τοὺς δρόμους νὰ κοιτᾷ, κι' ὅταν, γενώντας, νὰ τῆς πείθῃ θὰ σὲ ρωτήσῃ «Ποιὰ εἶμαι ἐγώ;» ἀπ' τῆς καρδιᾶς τὸ σκίρτημα θὰ καταλάβεις ποιάναι.

Δὲν ὠφελεῖ νὰ καρτερᾷς! Ἄν εἶναι νάρθει θὲ ναρθεῖ κλειστὰ ὅλα νάναι ἀντίκρου σου νὰ στέκεται θὰ δεῖς ὄρθη κι' ἀνοίγοντας τὰ χέρια της πρώτη θὰ σ' ἀγκαλιάσει.

Ἄλλιῶς, κι' ἂν εἴν' ὁλόφωτο τὸ σπίτι γιὰ νὰ τὴν δεχθεῖς κ' ἔτσι ὡς τὴν δεῖς τρέξεις σ' αὐτὴν κ' ἐμπρὸς στὰ πόδια της συρθεῖς ἂν εἶναι νάρθει θὲ ναρθεῖ — ἀλλιῶς θὰ προσπεράσει

ΜΕΣ ΣΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑ ΣΟΥ

Φύτεψα μιὰ χουρμαδιά στὸν κήπο μου.
Σὰν ξεμακραίνω, μαραζώνει.
Ὁ κηπουρὸς μοῦ τῶπε.

Φύτεψα ἓνα δέντρο
στὴ σάρκα σου.
Πῆρε τὴ ζωὴ σου.
Καὶ στὰ δυνατὰ κλαδιά του,
φωτεινὰ λουλούδια τραγουδοῦν
σὰν πουλιά ὄνειρεμένα.

Μές στὴν καρδιά σου, φύτεψα
τὸ δέντρο τῆς ζωῆς μου.
Πῆρε τὸ αἷμα σου.
Καὶ τώρα, φέρνει
ψηλά στὸν ἄνεμο
καρπούς μουσικῆς
σὰν ὥριμα ρόδια.

Μέσα σου, τοποθέτησα τὴ ζωὴ μου.
Κι' ἡ καρδιά σου τραγουδᾷ, πολλαπλασιασμένη.

(Ἀνέκδοτο)

ΠΩΛΙΝ ΒΩΤΙΕ

(Μετάφραση ἀπ' τὰ Γαλλικὰ ΕΛΛΗΣ ΚΥΡΙΑΖΗ)

Η ΠΑΠΑΡΟΥΝΑ

Παπαρούνα, αἷμα τῆς γῆς·
παπαρούνα, λαβωμένη τοῦ ἡλίου·
στόμα τῆς γαλάζιας ἀνοιξῆς·

Παπαρούνα τῆς καρδιάς μου !

Πῶς γελᾷς μές στὸ πράσινο ἀμπέλι,
ἀνάμεσα στὰ στάχυα, μέσα στὰ δάση,
μές στὸ λειβάδι τοῦ ζωηροῦ ρυακιοῦ !

Παπαρούνα τῆς καρδιάς μου !

Χαρωπὴ ἀγαπούλα, θάλασμο τῆς καρδιάς·
πεταλούδα κρεμεζιά ἀνθισμένη·
παπαρούνα, κραυγὴ τῆς ζωῆς.

Παπαρούνα τῆς καρδιάς μου !

ΧΟΥΑΝ ΡΑΜΟΝ ΧΙΜΕΝΕΘ

(Μετάφραση ἀπ' τὰ Ἰσπανικὰ ΕΛΛΗΣ ΚΥΡΙΑΖΗ)

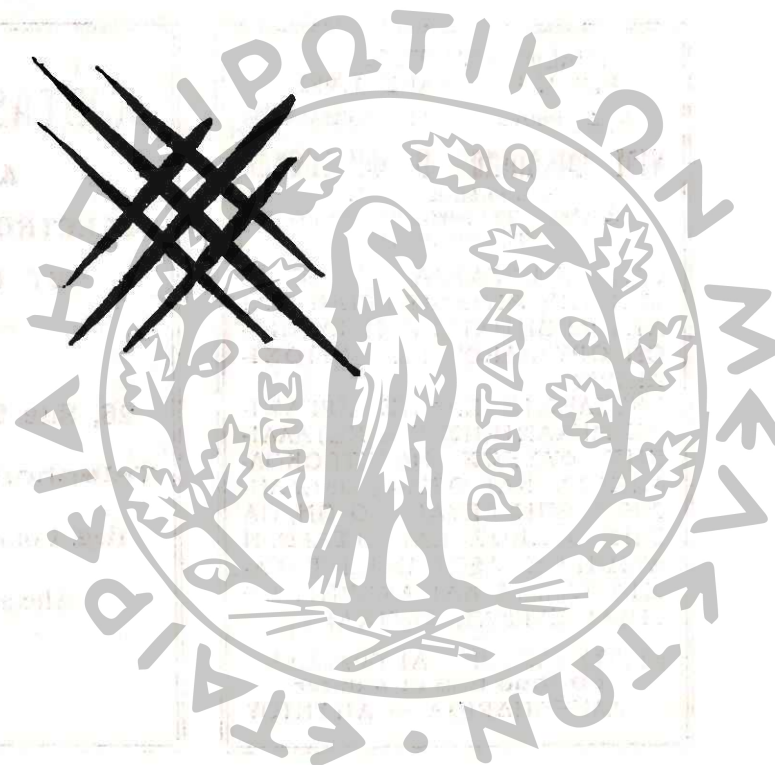
ση. Ἐννοοῦμε τὶς χειμαρρώδεις ἐμπνεύσεις του, ποὺ ἐνῶ πλημμυρίζουν ἀπὸ ποίηση, καθοδηγοῦνται καὶ πλαισιώνονται μὲ μιὰ τερατώδη διάταξη σχημάτων, ποὺ τρομάζει κανεὶς ἕως ν' ἀνακαλύψῃ ἴχνη ἐνότητος καὶ λογικῆς. Νοιώθουμε τὴν ὀρμητικότητα τοῦ ποιητῆ καὶ μερικὰ τὴν δικαιολογοῦμε, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑποτάξῃ τὶς ἐμπνεύσεις του σὲ νόμους. Ὅσο ἀργήσῃ νὰ ἐννοήσῃ τὴν ἀλήθεια αὐτή, τόσο καὶ περισσότερο θὰ χάσῃ καιρὸ. Κι' εἶναι πολύτιμος ὁ χρόνος γιὰ κείνους ποὺ πιστεύουν στὴν ἀποστολὴ τῆς Τέχνης, ὅπως στὴν προκείμενη περίπτωση.

ΜΝΗΜΗ ΑΙΧΜΑΛΩΤΗ. — Ἀντιγόνης Γ. Βουρλέκη.

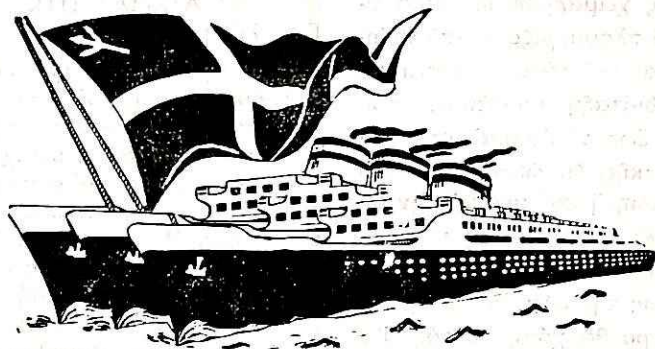
Οἱ στίχοι αὐτοὶ ξεχωρίζουν ἀνάμεσα σὲ πολλοὺς ἄλλους ποὺ μᾶς κάνουν ν' ἀσφυκτιοῦμε τὸν τελευταῖο καιρὸ. Ξεχωρίζουν στὰ δυο-τρία ἐκείνα στοιχεῖα ποὺ βασικὰ τεχνουργοῦν ἓνα καλὸ ποίημα. Γλυκὸς ὁ ρυθμὸς καὶ οἱ ἐμπνεύσεις τῆς πολὺ συμπαθητικῆς. Μερικὰ τραγούδια τῆς σὲ αἰχμαλωτίζουν μὲ τὴν ὁμορφιά τους.

Τέτοια στὴν προτίμησή μας εἶναι «Μνήμη αἰχμάλωτη» καὶ «Κύκνειο». Χωρὶς ἄλλο ἢ Ἀντιγόνη Βουρλέκη εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς καλύτερες νεώτερες ποιήτριες καὶ ποὺ τὴν ἐξέλιξέ της τὴν θλέπουμε σταθερὴ καὶ γόνιμη.

ΔΕΙΜΟΣ ΦΛΕΪΓΑΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΙ Α. Ε.

ἀ)π « ΙΩΝΙΑ » — ἀ)π « ΑΙΟΛΙΑ »

Τακτικά αναχωρήσεις ἐξ Ἀλεξανδρείας διὰ

ΠΕΙΡΑΙΑ — ΓΕΝΟΒΑΝ — ΜΑΣΣΑΛΙΑΝ

καὶ διὰ ΛΕΜΕΣΟΝ — ΒΗΡΥΤΟΝ — ΠΟΡΤ ΣΑΪΔ

Διὰ ναύλους, πληροφορίας κλπ. ἀπευθυντέον :

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΝ :

Σ. Γ. ΚΟΤΤΑΚΗΝ

63, Νέμπι Δανιέλ

Τηλ. 23858, 23894

ΚΑΪΡΟΝ :

Δ. Κ. ΒΕΛΟΥΔΑΚΗΝ

5, Ἑμάτ ἐλ Ντίν

Τηλ. 57682

καὶ εἰς ὅλα τὰ Ταξιδιωτικὰ Γραφεῖα.

ΤΗΛΕΦΩΝΩΝ 27078

ΕΜΠ. ΜΗΤΡ. ΑΛΕΞ. 17983

Τηλ. Διευθυνσις: FRANGSONS

ΥΙΟΙ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Κ. ΦΡΑΓΚΟΥΔΗ

Τὸ ἀρχαιότερον τῶν ἐν

Ἀλεξανδρείᾳ Ἑλληνικῶν Μηχανουργείων

Ἰδρυθὲν τῷ 1910

ΟΛΑΙ ΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΑΙ ΑΦΟΡΩ-
ΣΑΙ ΤΗΝ ΜΗΧΑΝΟΥΡΓΙΑΝ ΚΑΙ
ΑΤΜΟΛΕΒΗΤΟΠΟΙΪΑΝ ΧΥΤΗΡΙ-
ΟΝ ΟΡΥΧΑΛΚΟΥ ΚΑΙ ΧΥΤΟΣΙ-
ΔΗΡΟΥ

ΕΚΤΕΛΕΣΙΣ ΠΑΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙ-
ΑΣ ΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΛΛΙ-
ΚΗΣ ΦΥΣΕΩΣ ΗΛΕΚΤΡΟΚΟΛ-
ΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΞΥΓΟΝΟΚΟΛΛΗ-
ΣΕΙΣ ΕΠΙΣΚΕΥΑΙ ΠΛΟΙΩΝ, ΠΑ-
ΣΗΣ ΦΥΣΕΩΣ ΚΑΙ ΕΙΣΑΓΩΓΗ
ΑΥΤΩΝ ΕΙΣ ΔΕΞΑΜΕΝΗΝ ΕΡΓΑ-
ΣΙΑ ΤΑΧΕΙΑ ΚΑΙ ΑΜΕΜΠΤΟΣ-
ΤΙΜΑΙ ΣΥΓΚΑΤΑΒΑΤΙΚΑΙ

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ ΚΑΙ ΓΡΑΦΕΙΑ :

68, Rue Bab el Akhdar

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ — ΑΙΓΥΠΤΟΥ

ΚΟΣΤΑΣ ΚΟΥΛΕΡΙΣ

ATELIER

ELECTRO - MECANIQUE

ET TOURNAGE

26, Rue Bab - El - Karasta

Telephone No. 22505

Reg. Com. Alex. No. 36874

Alexandrie Egypte

“KING GEORGE”

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΚΑΙ ΣΙΑ

Ἀντιπρόσωποι καὶ εἰσαγωγεῖς

Σιγαρέττων :

CHESTERFIELD DU MAURIER BENSON and HEDGES

Πούρων :

PUNH - H. UPMANN HOYO DE MONTERREY

Μεγάλη συλλογὴ εἰδῶν διὰ καπνιστὰς

23, ὁδὸς Σάντ Ζαγλούλ

Τηλέφωνον : 28316

Buvez

ORANGO

Boisson idéale
à base de jus
d'orange

SAINE
RAFRAICHISANTE
NOURRISSANTE

ORANGO - LEMONGO

Tél. 60653

ΚΟΜΨΟΤΗΣ
ΠΟΙΟΤΗΣ

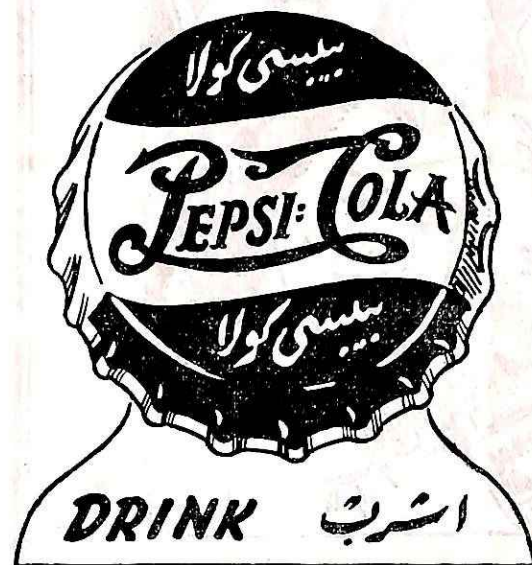
ΤΙΜΑΙ
ΠΡΟΣΙΤΑΙ

ΟΔΟΣ ΜΟΣΧΟΥ
ΑΤΤΑΡΙΝΕ 108
ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ

ΤΗΛ 27580
RCA 20645..

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΝΕΩΤΕΡΙΣΜΩΝ

Κοομα

كبة
لذيذة

TO
ΕΥΓΕΥΣΤΟΤΑΤΟΝ
ΚΑΙ
ΑΓΝΟΤΑΤΟΝ
ΑΝΑΨΥΚΤΙΚΟΝ

ΑΛΛΑ...
ΠΟΙΟΤΗΤΑ...
ΤΟ ΑΓΝΟΤΕΡΟΝ ΤΩΝ ΑΕΡΙΟΥΧΩΝ

PORTELLO

ΑΠΟΦΕΥΓΕΤΕ ΤΑΣ ΑΠΟΜΙΜΗΣΕΙΣ
ΑΠΑΙΤΕΙΤΕ ΤΟ ΓΗΝΗΣΙΟΝ ΠΩΜΑ
RCA 21922

ΕΜΦΙΑΛΟΥΤΑΙ ΓΙΑΡΑ ΤΟΥ
ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΥ ΖΑΜΒΡΑΚΑΚΗ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ

ΠΡΟΤΙΜΑΤΕ ΤΑ ΑΕΡΙΟΥΧΑ
ΖΑΜΒΡΑΚΑΚΗ

ΚΟΡΑΚΗΣ
ΚΑΛΟΓΗΡΟΣ
ΜΑΥΡΕΛΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑ

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΔΕΡΜΑΤΩΝ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ - ΑΙΓΥΠΤΟΣ

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ

άνω τῶν 60 ἐτῶν
ΠΕΙΡΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΔΟΥ

3 ΣΙΓΑΡΕΤΤΑ

- ★ ΦΙΛΤΡΟΝ
ΚΑΙ ΦΕΛΛΟΝ
- ★ ΦΙΛΤΡΟΝ
ΛΕΥΚΟ
- ★ ΑΠΛΑ

τὸ εὐχαρέττον

Maden supérieur

τὸ ἀριστοῦργημα τῶν ἐμπει-
ρογνημόνων τοῦ καπνοῦ

COUTARELLI

